

บัตร์รายการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความหมายและความสำคัญของบัตร์รายการ

บัตร์รายการ เปรียบเสมือนนครชนหรือเครื่องช่วยคน เพื่อให้ผู้ใช้เข้าถึงวัสดุสิ่งพิมพ์ทั้งหลายที่มีอยู่ในห้องสมุดได้สะดวกและรวดเร็ว วัตถุประสงค์ประการหนึ่งของการทำบัตร์รายการ เพื่อให้ผู้ใช้ห้องสมุดสามารถค้นหาหนังสือสิ่งพิมพ์และวัสดุต่าง ๆ ด้วยตนเองได้อย่างสะดวกและเสียเวลาน้อยที่สุด เพียงแค่นำชื่อเรื่อง ชื่อย่อ หรือเนื้อเรื่องที่ต้องการค้น เพียงอย่างเดียวอย่างใดอย่างหนึ่ง ผู้ใช้ก็สามารถค้นหาหนังสือและวัสดุที่ต้องการได้ ในขณะที่เกี่ยวกับบัตร์รายการสามารถชี้เป็นหลักฐานแสดงทรัพยากรที่ห้องสมุดมีอยู่ และยังให้ประโยชน์แก่บรรณารักษ์ในการปฏิบัติงานอื่น ๆ ของห้องสมุดด้วย

คณะกรรมการบัญญัติศัพท์วิชาบรรณารักษศาสตร์ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้ให้ความหมายว่าบัตร์รายการ คือ บัตร์ที่ลงรายละเอียดของหนังสือและวัสดุอื่น ๆ ของห้องสมุด (ศัพท์บัญญัติวิชาบรรณารักษศาสตร์ 2519: 15) สำหรับความหมายอื่น ๆ ที่นิยามไว้นั้นส่วนมากมีความหมายคล้ายคลึงกัน จะแตกต่างกันบ้าง เพียงรายละเอียดของความหมาย ดังนี้

สหัชลักษณ์ อาพันวงศ์ (2510: 1) ได้ให้ความหมายของบัตร์รายการไว้ดังนี้คือ บัตร์ที่บันทึกรายการต่าง ๆ ที่ผู้อ่านควรทราบเกี่ยวกับหนังสือแต่ละเล่ม ซึ่งได้แก่ ชื่อย่อต่างทั้งนามจริงและนามแฝง ชื่อเรื่อง ครั้งที่พิมพ์ สถานที่พิมพ์ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์ ปีที่พิมพ์ จำนวนหน้าหรือจำนวนเล่ม ภาพประกอบ ชื่อหนังสือชุด โน้ตหรือรายละเอียดอื่น ๆ ที่มีค่าควรแก่การบันทึกไว้ เช่น บรรณานุกรม การพิมพ์ในโอกาสต่าง ๆ คำอธิบายเพิ่มเติมซึ่งจะให้ความรู้เกี่ยวกับหนังสือเล่มนั้น ๆ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีรายการ เลขเรียกหนังสือ รายการสุดท้ายที่ลงในบัตร์ ได้แก่ แนวสืบค้น

อัมพร ทีชะระ (2524: 54) ได้ให้คำอธิบายว่า บัตรรายการหนังสือ คือ บัตรที่บรรณารักษ์ใช้บันทึกขอความสำคัญ เกี่ยวกับหนังสือแต่ละ เล่มที่เป็นประโยชน์ แก่ผู้ใช้ของสมุดคลังไว้ แล้วนำมาเรียงลำดับ เขาควยกันในบัตรรายการตามอักษรตัวแรก ในบัตร เพื่อเป็นเครื่องช่วยใ้ผู้ใช้ของสมุดทราบวา เรื่องราวที่ต้องการ อานหรือคนควา มีอยู่ในห้องสมุดหรือไม่ และบรรณารักษ์ใช้จัดไว้ให้ใช้ ณ ที่ใด

จารุวรรณ สินธุโสภณ (2521: 30) อธิบายว่า บัตรรายการ เป็นบัตร หนังสือหรือวัสดุประเภทต่าง ๆ ที่ห้องสมุดมีและจัดหมวดหมู่เรียบร้อยแล้ว รายการที่ ปรากฏบนบัตรใบหนึ่งมีหน่วยที่สำคัญ ๆ คือ เลขเรียกหนังสือ ชื่อนี้แต่ง ชื่อหนังสือ ความที่ปรากฏบนหน้าปกใน พิมพ์ลักษณ์ บรรณลักษณะ สารสำคัญอื่น ๆ ตามที่จำเป็น หรือแล้วแต่ประเภทของบัตร เช่น หัวเรื่อง แนวสืบค้น

เสริมศรี เจริญผล (2526: 297) ได้อธิบายว่า บัตรรายการ คือ บัตรที่บันทึกรายละเอียดของ เล่มหนังสือไว้ในบัญชีรายชื่อที่จัดทำเป็นบัตรมีขนาดมาตรฐาน คือ 7.5 x 12.5 ซม. หรือ 3 x 5 นิ้ว โดยประมาณ

จากคำจำกัดความต่าง ๆ ข้างต้น พอจะสรุปได้ว่าบัตรรายการคือ บัตรขนาด มาตรฐานที่บันทึกรายละเอียดต่าง ๆ ของหนังสือและวัสดุที่ผู้ใช้ควรรทราบ เกี่ยวกับ ทรัพยากรแต่ละชนิดของห้องสมุดนั้น ๆ

สำหรับจุดมุ่งหมายที่ห้องสมุดจำเป็นต้องทำบัตรรายการ แสดงทรัพยากรที่มีใน ห้องสมุดนั้น หอสมุดรัฐสภาอเมริกัน (U.S. Library of Congress 1949: 7-10) ได้แถลงถึงจุดมุ่งหมายในการทำบัตรรายการของห้องสมุดไว้ 2 ประการ คือ

1. เพื่อแสดงลักษณะสำคัญของหนังสือแต่ละ เล่ม เพื่อเป็นการชี้ให้เห็นส่วน ที่ต่างจากเล่มอื่น ๆ ควยการบรรยายถึง เนื้อเรื่องและขอบ เขตของหนังสือ กับชี้ให้ เห็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับหนังสือเล่มอื่น ๆ ควยวิธีการทางบรรณานุกรม

2. เพื่อเสนอขอมูลเกี่ยวกับหนังสือแต่ละ เล่มโดยการลงรายการตามวิธีที่ กำหนดขึ้น เป็นแบบแผน เพื่อให้นำไปใช้ลงรายการหนังสืออื่น ๆ ได้โดยทั่วไป

จากจุดมุ่งหมายในการทำบัตรรายการดังกล่าวข้างต้น เมื่อพิจารณาตามหลักวิชาบรรณารักษศาสตร์แล้ว จะสรุปใจความตามลักษณะความสำคัญและประโยชน์ของบัตรรายการที่มีคู่มือใช้ได้ 2 ประเภท (อัมพร ที่ชนะ 2524: 55-56) คือ

1. สำหรับผู้อ่าน ห้องสมุดที่มีการจัดดำเนินงานอย่างดี มิได้มีเพียงระบบการจัดหมวดหมู่เหมาะสมกับงานเท่านั้น แต่จะต้องมีบรรณานุกรมอย่างละเอียดเพื่อช่วยให้นักหนังสือพิมพ์ที่อยู่ในห้องสมุดได้ช่วย บรรณานุกรมที่ใหญ่ที่สุดและสำคัญที่สุดก็คือ บัตรรายการที่จัดทำและเรียงไว้ตามลำดับอักษรทั้งบัตรผู้แต่ง (author card) บัตรชื่อเรื่อง (title card) บัตรหัวเรื่อง (subject card) บัตรผู้แปล (translator card) บัตรผู้แต่งรวม (joint author card) และบัตรชื่อชุดหนังสือ (series card) เพื่อให้ผู้ใช้ห้องสมุดได้ใช้ เป็นเครื่องมือค้นหาหนังสือใดเอง ไม่ว่าจะทราบเรื่องราวเกี่ยวกับหนังสือที่ต้องการคนมาอ่านอยู่เพียงไร บัตรรายการช่วยประหยัดเวลาและแรงงานสำหรับการค้นคว้าสรรพวิชาที่มีอยู่มากมายในห้องสมุดไปไค้มาก บัตรรายการจึง เป็น เสมือน เข็มทิศหรือแผนที่ เพื่อไปหาหนังสือใดโดยไมต้องพึ่งใคร

2. สำหรับบรรณารักษ์ บัตรรายการคือ บัญชีหรือบรรณานุกรมของหนังสือทุกเล่มที่มีอยู่ในห้องสมุด เพราะหลักเกณฑ์การลงรายการในบัตรนั้นจะคงอนุโลมตามหลักของบรรณานุกรมด้วย งาน เทคนิคงานนี้จึง เป็นหลักของห้องสมุด เพราะบริการจ่ายรับหนังสือ บริการตอบคำถาม และการ เลือกรหัสหนังสือจะดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพไม่ได้เลยถ้าขาดบัตรรายการ ดังนั้นจะเห็นวากิจการห้องสมุดจะดำเนินไปตรงตามจุดประสงค์ต้องมี เครื่อง แนะนำให้ผู้ใช้รู้จักหนังสือในห้องสมุด คือ บัตรรายการ

ประเภทของบัตรรายการ

บัตรรายการที่ห้องสมุดจัดทำขึ้นไม่ว่าจะเป็นบัตรของหนังสือหรือวัสดุประเภทใดก็ตาม อาจแบ่งออกเป็นประเภทต่าง ๆ ดังนี้

1. บัตรขั้นพื้นฐาน (unit card) คือ บัตรที่ใช้เป็นหลักในการทำบัตรชนิดอื่น ๆ จึงเรียกว่า บัตรหลัก (main card) ถ้าต้องการทำบัตรเพิ่มชนิดต่าง ๆ เช่น บัตรหัวเรื่อง บัตรชื่อเรื่อง บัตรผู้แปล บัตรผู้แต่งรวม ก็พิมพ์รายการแต่ละอย่าง

คือ หัวเรื่อง ชื่อเรื่อง ชื่อผู้แปล ชื่อผู้แต่งรวม เพิ่มขึ้นที่บรรทัดบนสุด บัตรยื่นพื้นหรือบัตรหลักส่วนมากใดแก่ บัตรผู้แต่ง คือลงรายการผู้แต่งในบรรทัดแรก แต่ในกรณีที่หนังสือไม่ปรากฏนามผู้แต่งต้องลงชื่อเรื่องในบรรทัดแรก บัตรชื่อเรื่องจะเป็นบัตรหลักหรือบัตรยื่นพื้น (สหรัลักษณะ อำนวยการ 2510: 6)

2. บัตรเพิ่ม (added entry card) คือ บัตรที่ห้องสมุดจัดทำเพิ่มเติมเพิ่มขึ้นเพื่อช่วยให้ผู้ใช้บัตรรายการใดรับความสะดวกในการค้นหาหนังสือ ในกรณีที่เจ้ารายการหนังสือที่ต้องการไม่ใคร่ครบถ้วน เช่น จำชื่อผู้แต่งหรือจำชื่อเรื่องไม่ได้ หรือในกรณีที่ผู้ใช้บัตรรายการไม่คุ้นเคยกับหลักเกณฑ์การลงรายการที่ห้องสมุดกำหนดไว้ บัตรเพิ่มก็จะเป็นแนวทางในการค้นหาหนังสือที่ต้องการ ใ้กายและรวดเร็ว

บัตรเพิ่มทุกชนิดมีข้อความ เช่นเดียวกับบัตรยื่นพื้น แต่ลงข้อความเพิ่มเติมเข้ามาในบรรทัดบนของบัตร บัตรเพิ่มที่นิยมจัดทำได้แก่บัตรดังต่อไปนี้ (สหรัลักษณะ อำนวยการ 2510: 114-119)

- (1) บัตรเพิ่มชื่อบุคคลต่าง ๆ ที่ไม่ใคร่ลง เป็นรายการหลัก เช่น บัตรผู้แต่งรวม บัตรผู้แปล บัตรผู้เขียนภาพ เป็นต้น
- (2) บัตรเพิ่มชื่อสถาบันในกรณีที่ไม่มีใครลงชื่อสถาบัน เหล่านั้น เป็นรายการหลัก
- (3) บัตรเพิ่มชื่อเรื่อง เป็นบัตรที่มีชื่อเรื่องปรากฏอยู่บนบรรทัดแรกสุด โดยพิมพ์ไว้เหนือรายการหลัก
- (4) บัตรชื่อหนังสือชุด จัดทำขึ้น เพื่อแจ้งให้ผู้ใช้ของสมุดทราบว่าหนังสือในชุดเดียวกันมีชื่อเรื่องใ้บาง
- (5) บัตรหัวเรื่อง (subject card) บัตรหัวเรื่อง เป็นบัตรที่มีความสำคัญมาก เพราะผู้ใช้ของสมุดที่ไม่ทราบชื่อหนังสือหรือชื่อผู้แต่ง จะค้นหาหนังสือที่ต้องการได้จากบัตรหัวเรื่องซึ่งมีหัวเรื่องอยู่บนบรรทัดบนของบัตร หัวเรื่องก็คือเนื้อเรื่องสำคัญของหนังสือที่ประมวล เขาเป็นข้อความสั้น ๆ

3. บัตรแจ่มหม เป็นบัตรที่จัดทำขึ้น เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบจำนวนหนังสือในแต่ละหมวดวิชา ตลอดจนเพื่อประโยชน์ในการสำรวจหนังสือของห้องสมุด นอกจากนั้นแล้วบัตรแจ่มหมยังใช้ประโยชน์ในการวิเคราะห์จัดหมวดหมู่หนังสือและการทำบรรณานุกรมอีกด้วย บัตรแจ่มหมมีรูปแบบและลักษณะเหมือนบัตรหลักแต่มีรายการเลขทะเบียนเพิ่มขึ้นมา (สุพจน์ สองแสงจันทร์ 2523: 59-60)

รายการต่าง ๆ ในบัตรรายการ

บัตรรายการประกอบด้วยรายการต่าง ๆ ดังนี้ (Wynar 1976: 17-18)

รายการหลัก (heading) หมายถึง

1. ชื่อผู้แต่ง (author)
2. ชื่อเรื่อง (title) เมื่อไม่สามารถหาชื่อผู้แต่งได้

รายการตัวบัตร (body of the entry)

ชื่อเรื่องและข้อความที่เกี่ยวข้องกับผู้แต่ง (title and statement of authorship area)

1. ชื่อเรื่อง (title proper)
2. ชื่อเรื่องเทียบเคียง (parallel title) คำอธิบายชื่อเรื่อง (subtitle) ชื่อเรื่องเมื่อเรียก (alternative title) หรือชื่อเรื่องเดิม (original title)

3. ข้อความเกี่ยวกับผู้แต่งและผู้แต่งรวม (author statement and joint authors)

4. ชื่อผู้เกี่ยวข้อง (subsidiary authors) บรรณาธิการ (editor) ผู้แปล (translator) ผู้วาดภาพ (illustrator) ผู้ย่อเรื่อง (abridger) เป็นต้น

รายการฉบับพิมพ์ (edition area)

1. ข้อความขยาย เช่น ฉบับปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม
2. ข้อความตัวเลข (numbered) เช่น พิมพ์ครั้งที่ 2
3. ข้อความผสมระหว่าง 2 ขอบข้างคน (combination of the above two) เช่น พิมพ์ครั้งที่ 2 แก้ไขเพิ่มเติม
4. ข้อความเกี่ยวกับผู้แต่งที่เกี่ยวข้องกับฉบับพิมพ์ครั้งนั้น ๆ

โดยเฉพาะ (author statement relating to particular edition)
 เช่น ผู้ปรับปรุงแก้ไข ผู้วาดภาพ เป็นต้น

รายการพิมพ์ลักษณะ (imprint area) ประกอบด้วย

1. สถานที่พิมพ์ (place of publication)
2. ชื่อสำนักพิมพ์ (name of publisher)
3. ปีที่พิมพ์ (date of publication)
4. สถานที่ตั้งโรงพิมพ์ (place of printing) ถ้าสถานที่ตั้งสำนักพิมพ์ไม่ปรากฏ
5. ชื่อโรงพิมพ์ (name of printer) ถ้าชื่อสำนักพิมพ์ไม่ปรากฏ

รายการบรรณลักษณะ (collation area) ประกอบด้วย

1. จำนวนหน้าหรือจำนวนเล่ม (pagination or number of volumes)
2. รายการภาพประกอบ (illustrative material) เช่น ภาพประกอบ ตาราง แผนที่
3. ขนาด (size)

รายการชุด (series area) เป็นส่วนที่อยู่ต่อจากรายการบรรณลักษณะ

รายการหมายเหตุ (note area) เป็นส่วนที่บันทึกข้อมูลที่สำคัญและจำเป็นแต่ไม่สามารถลงไว้ในส่วนของรายการตัวบัตรใด หมายเหตุแต่ละรายการที่นำมาลงรวมทั้งสารบัญจะคองลงแยกกันไว้ เป็นแต่ละรายการ ส่วนสุดท้ายของหมายเหตุในหลง เลขเรียกหนังสือสากล (International Standard Book Number - ISBN)

แนวสืบค้น (tracing) ประกอบด้วย

1. หัวเรื่อง (subject headings)
2. รายการเพิ่มต่าง ๆ (added entries) เช่น ชื่อผู้แต่งรวม
ชื่อเรื่อง
3. รายการเพิ่มชื่อชุด (series added entry)

เลขเรียกหนังสือ (call number) ประกอบด้วย

1. เลขหม (classification number)
2. เลขผู้แต่งและอักษรชื่อเรื่อง (author number and work mark)

รูปแบบของบัตรรายการ

การลงรายการในบัตรรายการจำเป็นจะต้องมีรูปแบบ เฉพาะที่แน่นอนลงไป ทั้งนี้ เพื่ออำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานของบรรณารักษ์ และเพื่อความสะดวกในการใช้ของผู้ใช้ห้องสมุด รูปแบบของบัตรรายการที่ใช้อยู่ในปัจจุบันมีอยู่ 2 รูปแบบ (เสริมศรี เจริญผล 2526: 297) ได้แก่

1. รูปแบบเดิม (traditional format) มีลักษณะเหมือนบัตรสำเร็จรูปของหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน จากการที่หอสมุดรัฐสภาอเมริกัน ได้พิมพ์บัตรรายการออกจำหน่าย ทำให้ห้องสมุดทั้งหลายใช้รูปแบบการลงรายการของหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน เป็นหลัก (Wynar 1976: 17) ประกอบด้วยรายละเอียดพื้นฐานของหนังสือที่นำมาบันทึกไว้ เครื่องหมายที่ชี้ให้เห็นว่าที่ชี้กันน้อยตัว ๆ ไป ทำให้เข้าใจได้ง่าย บัตรรายการรูปแบบ เดิมนี้ เป็นแบบที่ชี้กันในห้องสมุดโดยทั่วไป ห้องสมุดขนาดเล็กที่มีปริมาณหนังสือไม่มากนักยัง เหมาะที่จะใช้รูปแบบในลักษณะนี้อยู่

Call no.	Author's name Title, sub-title and/or alternative title, author statement (if necessary). Edition statement. Place, Publisher, Date. pagination illus. size (Series statement)
	Notes as required
	Tracing

ภาพที่ 1 โครงร่างรูปแบบการลงรายการตามรูปแบบเดิม
(Wynar 1976: 27)

2. รูปแบบของหลักเกณฑ์มาตรฐานสากลในการเขียนรายการบรรณานุกรม ซึ่งเรียกว่า International Standard Bibliographic Description หรือ ISBD เป็นหลักเกณฑ์การลงรายการหรือรายละเอียดทางบรรณานุกรมที่เป็นมาตรฐานระหว่างชาติ หลักเกณฑ์นี้กำหนดขึ้นโดยคณะกรรมการบัตรรายการของสหพันธ์สมาคมหอสมุดนานาชาติ (Committee on Cataloging of the International Federation of Library Associations) ซึ่งได้จัดทำมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1969 จนถึงปี ค.ศ. 1974 (Wynar 1976: 38)

หลักเกณฑ์การลงรายการตามหลักของ ISBD มี 2 แบบ คือ

ISBD(M) เป็นหลักเกณฑ์การลงรายการสำหรับเอกสารที่เป็นหนังสือ (monographic publications)

ISBD(S) เป็นหลักเกณฑ์การลงรายการสำหรับเอกสารที่เป็นสิ่งพิมพ์ต่อเนื่อง (serial publications)

การจัดทำหลักเกณฑ์การลงรายการแบบ ISBD(M) มีจุดมุ่งหมายสำคัญ
 อยู่สามประการที่จะควบคุมบรรณานุกรมระหว่างชาติ (International Federation
 of Library Associations 1974: 1) คือ

ประการแรก กำหนดระบบการใช้ให้คงที่ ประเทศอื่นสามารถเข้าใจบันทึก
 ของแต่ละประเทศได้โดยง่าย

ประการที่สอง กำหนดแบบฉบับของการบันทึก เพื่อให้สามารถนำหลักฐาน
 การบันทึกในแต่ละประเทศมาจัดเรียง เชื่อมโยงกัน เป็นบัญชีรายชื่อเดียวกันได้

ประการที่สาม กำหนดแนวทางการบันทึกข้อมูล เพื่อให้เปลี่ยนเป็นรูปแบบ
 ที่เครื่องจักรกลอ่านได้ (machine readable form)

เนื่องจากวงการบรรณารักษศาสตร์และห้องสมุดในประเทศต่าง ๆ ได้เริ่ม
 นำเอาหลักเกณฑ์ของ ISBD มาใช้ เป็นแบบอย่างในการลงรายละเอียดทางบรรณานุกรม
 ของสิ่งพิมพ์หรือสื่อทัศนวัสดุกันอย่างแพร่หลาย ดังนั้นไม่ว่าสิ่งพิมพ์หรือสื่อทัศนวัสดุ
 จะผลิตขึ้น เป็นภาษาไทยหรือผลิตในประเทศใดก็ตาม หากเขียนรายการบรรณานุกรม
 ตามรูปแบบมาตรฐานสากลนี้แล้วก็สามารถเข้าใจตรงกันได้ ซึ่งเป็นการสะดวกอย่างยิ่ง
 สำหรับการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างประเทศ ด้วยเหตุนี้จึงได้มีการแก้ไขปรับปรุงและ
 จัดพิมพ์หลักเกณฑ์การลงรายการบัตร แบบแองโกล-อเมริกันขึ้น เป็นครั้งที่ 2 (Anglo-
 American Cataloguing Rules. 2nd ed. 1978 หรือ AACR 2) โดย
 AACR 2 ได้นำหลักเกณฑ์ของ ISBD มาใช้ เป็นแบบอย่างการลงรายละเอียดต่าง ๆ
 ของสิ่งพิมพ์หรือสื่อทัศนวัสดุ รวมทั้งการใช้เครื่องหมายวรรคตอนในการลงรายการ
 บัตรด้วย

การลงรายละเอียดส่วนต่าง ๆ ในบัตรรายการตามหลักเกณฑ์ AACR 2
 มิได้เปลี่ยนแปลงไปจากหลักเกณฑ์เดิมมากนัก เพียงแต่เพิ่มเติมรายละเอียดในส่วน
 ต่าง ๆ มากขึ้น สิ่งที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากและเห็นได้ชัดคือ การใช้เครื่องหมาย
 วรรคตอน ดังตัวอย่างในภาพที่ 2 ซึ่งเป็นตัวอย่างรูปแบบการลงรายการตามหลักของ
 ISBD เปรียบเทียบกับตัวอย่างในภาพที่ 1 หน้า 21 ซึ่งเป็นรูปแบบการลงรายการ
 ตามรูปแบบเดิม

Call no.	Author's name Title proper = parallel title : other title / statement of authorship. -- Edition statement / statement of authorship relating to edition. -- Place of publication : publisher, date. pagination : illustrations ; size & accompanying materials. -- (Series ; numbering)
	Notes. ISBN
	1. Subject heading--Subheading. 2. Subject heading--Subheading. I. Added entry. II. Title. III. Series

ภาพที่ 2 โครงร่างรูปแบบการลงรายการตามหลักของ ISBD
(Wynar 1976 : 20)

แนวความคิดในการจัดพิมพ์ AACR 2 คาดหวังว่า ในอนาคตจะสามารถควบคุมบรรณานุกรมสากล (Universal Bibliographic Control) ได้ โดยที่ประเทศต่าง ๆ จะคงให้ความร่วมมือในการใช้หลักเกณฑ์นี้เป็นแบบอย่างในการจัดทำบัตรรายการหรือรายการบรรณานุกรมของสิ่งพิมพ์หรือสื่อทัศนวัสดุ สำหรับในประเทศไทยขณะนี้ห้องสมุดต่าง ๆ ได้เริ่มนำหลักเกณฑ์ AACR 2 มาใช้กันบ้างแล้ว (กุลธิดา สงวนรัมย์ 2526 : 71)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการปฏิสังขรณ์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาการใช้บัตรรายการปรากฏว่า ในระยะเวลา 40 ปีที่ผ่านมาได้มีการศึกษาการใช้บัตรรายการของห้องสมุดติดต่อกันมา อย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะในสหรัฐอเมริกาที่มีการวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ทั้งที่เป็นโครงการ ขนาดใหญ่ที่มีขอบ เขตกว้างขวางและโครงการขนาดเล็ก บางเรื่อง เป็นวิทยานิพนธ์ใน ระดับปริญญาโทและปริญญาเอก การศึกษาการใช้บัตรรายการส่วนใหญ่ทางมีจุดมุ่งหมาย สำคัญร่วมกันประการหนึ่งคือ เพื่อจะนำผลการศึกษามาเป็นแนวทางในการปรับปรุงการ ลงรายการและดำเนินงานบัตรรายการ เพื่อให้เกิดการประหยัดและรวดเร็วในการทำ บัตรรายการ และเพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้ใช้ จากการที่ห้องสมุดมี แนวโน้มที่จะนำคอมพิวเตอร์มาช่วยการดำเนินงานห้องสมุดในหลาย ๆ ด้าน รวมทั้ง ด้านการทำบัตรรายการ ในต่างประเทศจึงได้มีการศึกษาเกี่ยวกับบัตรรายการอย่าง จริงจัง เพื่อการปรับปรุงการดำเนินงานด้านบัตรรายการที่เป็นอยู่ เพื่อนำผลมาประยุกต์ ใช้ในการดำเนินงานบัตรรายการด้วย เครื่องคอมพิวเตอร์ต่อไป

ประภาวดี สืบสนธิ (2526: 103, อ้างจาก Lipetz 1977: 15)
ได้ชี้ให้เห็นว่าในการศึกษาบัตรรายการว่าอย่างน้อยเพื่อที่ห้องสมุดจะได้

1. ให้บริการที่ดีขึ้นแก่ผู้ใช้ห้องสมุดในอันที่จะหาทรัพยากรที่กองการ
2. ให้บริการแก่ผู้ใช้ห้องสมุดกลุ่มต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. จัดแรงงาน ค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น อันเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการ

ทำงาน

การศึกษาค้นคว้าบัตรรายการจึงทำขึ้น เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ของห้องสมุด ตลอดจนให้แนวทางที่แน่นอนแก่ผู้บริหารห้องสมุดในการปรับปรุงการ ดำเนินงานและการบริการ เกี่ยวกับบัตรรายการ

ในการศึกษาการใช้บัตรรายการนั้น เรื่องที่มักนิยมศึกษามีหลายประการ ไคร เคลลี (Krikelas 1972: 198) ได้ชี้ให้เห็นว่าการศึกษาการใช้บัตรรายการ มีวัตถุประสงค์แตกต่างกันไป เมื่อนำมาแยกประเภทปรากฏว่าข้อมูลที่ผู้ศึกษาต้องการ ศึกษาจะเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ต่อไปนี้

1. ผู้ใช้บัตรรายการ
2. การเข้าถึงบัตรรายการ
3. วัตถุประสงค์ในการใช้บัตรรายการ
4. ข้อมูลจากบัตรรายการที่ผู้ใช้มีความประโยชน์
5. วิธีการปฏิบัติของผู้ใช้ในการใช้บัตรรายการ

การศึกษารายการบัตรรายการในด้านต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นนี้ สามารถแบ่งได้เป็นสองกลุ่มใหญ่ (Martyn & Lancaster 1981: 125, อ้างถึงใน ประภาวดี สืบสนธิ 2526: 104) คือ

1. การศึกษาที่เน้นบัตรรายการ เป็นการศึกษาเพื่อความรู้ผู้ใช้บัตรรายการประเภทใด ใช้ข้อมูลอะไรจากบัตรรายการ ใช้เพื่อวัตถุประสงค์ใด การหาข้อมูลเพื่อตอบคำถาม เหล่านี้อาจใช้แบบสอบถามถามจากผู้ใช้
2. การศึกษาที่เน้นผู้ใช้บัตรรายการ เป็นหลัก เช่น ศึกษาพฤติกรรมการใช้บัตรรายการ เป็นการศึกษาว่าผู้ใช้บัตรรายการอย่างไร มีวิธีการคนอย่างไร ข้อมูลอะไรที่นำมาใช้ในการค้น ข้อมูลนั้นได้จากแหล่งใดและมีความถูกต้องสมบูรณ์เท่าใด การค้นบัตรใดผลหรือไม่ ข้อมูลที่นำมาใช้คนนั้นผู้ใช้จำมาหรือเขียนมา เป็นต้น จะเห็นได้ว่าการศึกษาในกลุ่มนี้ เป็นการศึกษาพฤติกรรมของผู้ใช้ในรายละเอียด วิธีการรวบรวมข้อมูลจากผู้ใช้จึงใช้การสัมภาษณ์ผู้ใช้แต่ละคน เพื่อให้ได้คำตอบที่ต้องการ แต่วิธีนี้อาจก่อให้เกิดผลกระทบ คือ ผู้ใช้จะตื่นตัวและให้ข้อมูลที่ผิดความเป็นจริง เช่น ถ้าไปถามคำถามเกี่ยวกับการใช้บัตรรายการในขณะที่ผู้ใช้กำลังค้นบัตร ความสงสัยว่าถูกถามไปทำไม หรือความระแวงว่าตนเองกำลังถูกศึกษาอาจทำให้ผู้ใช้บัตรให้ข้อมูลหรือมีพฤติกรรมการใช้บัตรที่ผิดไปจากปกติได้

วิธีศึกษารายการบัตรรายการ

สำหรับการศึกษารายการบัตรรายการที่ทำในสหรัฐอเมริกา เท่าที่ผ่านมา มักศึกษากับประชากรเพียงกลุ่มเดียว เช่น ผู้ใช้ห้องสมุดประเภทใดประเภทหนึ่ง แต่ก็มีการศึกษาบาง เรื่องของสมาคมห้องสมุดอเมริกันที่ทำในวงกว้าง เป็นการศึกษาผู้ใช้

บัตร์รายการในห้องสมุดทุกประเภท การวิจัยที่ศึกษาการใช้บัตร์รายการส่วนใหญ่ใช้แบบสอบถามหรือการสัมภาษณ์ เป็นวิธีการในการรวบรวมข้อมูล งานวิจัยบางเรื่องใช้ทั้งสองวิธีร่วมกัน และบางเรื่องรวมการสังเกตการณ์เข้าไปด้วย (Krikelas 1972: 198) ส่วนการศึกษาการใช้บัตร์รายการในสหราชอาณาจักรปรากฏว่าใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์หรือสังเกตการณ์ เป็นวิธีการในการรวบรวมข้อมูล เช่นกัน

การใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์ เพื่อศึกษาการใช้บัตร์รายการมีข้อดีข้อเสียต่างกัน การใช้แบบสอบถามนั้นมักให้ข้อมูลที่ความและตอบคำถามเอง ซึ่งแม้จะให้ข้อมูลที่แม่นยำแต่ก็มีข้อจำกัด ถ้าผู้วิจัยส่งแบบสอบถามไปให้ผู้รับกรอกและนำมาคืนภายหลังจากการค้นบัตร์รายการเรียบร้อยแล้ว ผู้ใช้บางคนอาจลืมพฤติกรรมของตนเอง (เช่น จุดมุ่งหมายในการค้น จุดเริ่มต้น ขบวนการและผล) ซึ่งมีผลทำให้คำตอบที่ได้ขาดความเที่ยงตรง ทั้งนี้โดยหลักการแล้วผู้วิจัยมักจะหาวิธีที่ไม่ทำให้ผู้ใช้ตื่นตัว เช่น การสังเกตพฤติกรรมของผู้ใช้ทาง ๆ โดยไม่ให้รู้ตัว แต่ทั้งแบบสอบถามและการสังเกตเป็นวิธีที่ไม่สามารถหาคำตอบเกี่ยวกับพฤติกรรมการค้นบัตร์รายการที่อยู่ในตัวผู้ใช้ได้ เช่น ไม่สามารถตอบคำถามที่ว่าผู้ใช้อะไร ผลการค้นในระดับใดที่ผู้ใช้ยอมรับว่าคนใดสำเร็จ ผู้ใช้ใดอะไรจากการค้น เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อจะตอบคำถามเหล่านี้วิธีที่นิยมคือ การถามตัวผู้ใช้เอง การสัมภาษณ์สามารถใช้วิธีใดวิธีหนึ่งต่อไปนี้

(Martyn & Lancaster 1981: 126, อ้างถึงใน ประภาวดี สืบสนธิ์ 2526: 106)

1. สัมภาษณ์ผู้ใช้ที่เพิ่งค้นบัตร์รายการเสร็จ
2. สัมภาษณ์ผู้ใช้ก่อนการค้นและสัมภาษณ์อีกครั้งหลังจากที่ค้นเสร็จ
3. สัมภาษณ์ขณะที่ผู้ใช้อกำลังค้นบัตร์

ถึงแม้ว่าการสัมภาษณ์จะเป็นวิธีที่นิยมใช้ในการรวบรวมข้อมูล เพื่อศึกษาการใช้บัตร์รายการ แต่การสัมภาษณ์ก็ต้องทำด้วยความระมัดระวัง เพื่อไม่ให้มีผลกระทบต่อพฤติกรรมและคำตอบของผู้ใช้ ดังเช่นที่ ทักเกลียคซโซ และโคเชน (Tagliacozzo & Kochen 1970: 364) ใ้รายงานถึงอุปสรรคที่พบในการศึกษาพฤติกรรมของผู้ใช้บัตร์รายการในการค้นหาสารสนเทศว่า เกิดจากวิธีการที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล คือ การสัมภาษณ์และสังเกตการณ์ ซึ่งผู้วิจัยกล่าวว่า เป็นวิธีที่น่าจะดีกว่าแบบอื่น ๆ เช่น

แบบสอบถาม หรือการบันทึกประจำวัน เพราะน่าจะทำให้ไขช้อมูลตรงจุด แต่สิ่งที่
 ออกจากใจไป ว่าเป็นอุปสรรคประการหนึ่งของการศึกษา คืออิทธิพลของผู้สัมภาษณ์ที่มี
 ต่อพฤติกรรมของผู้ใช้ แม้ว่าผู้สัมภาษณ์จะพยายามหลีกเลี่ยงการสร้างความคิดเห็นให้
 ผู้ใช้ แต่ก็ไม่สามารถจกคิดลบอย่างนี้อาจเกิดขึ้นได้ในบางกรณี เช่น ผู้ใช้บัตร
 รายการบางคนจะพากเพียรในการคนมากกว่าที่เคยทำเป็นนิสัย เพื่อจะสร้างความ
 ประทับใจแก่ผู้สัมภาษณ์ หรือผู้ใช้บางคนอาจขยนิยการคนให้สั้นกว่าที่เคยทำตามปกติ
 หรืออาจจะอำพรางความจริงบางประการในการใช้บัตรรายการของเขา

งานวิจัยในต่างประเทศ

การศึกษารายการบัตรรายการที่ผ่านมากในอดีต มีทั้งโครงการขนาดใหญ่
 ซึ่งเป็นการศึกษาผู้ใช้ในห้องสมุดประเภทต่าง ๆ หลายประเภทรวมกัน และโครงการ
 ขนาดเล็กซึ่งเป็นการศึกษาผู้ใช้ห้องสมุดเฉพาะแห่งหรือผู้ใช้ห้องสมุดประเภทใดประเภท
 หนึ่ง งานวิจัยที่มิชอบ เขตกว้างขวาง ได้แก่ งานวิจัยของสมาคมห้องสมุดอเมริกัน
 และสมาคมห้องสมุดอังกฤษ งานวิจัยการรายการบัตรรายการที่ผ่านมามักจะศึกษาเกี่ยวกับ

1. ผู้ใช้บัตรรายการ
2. วัตถุประสงค์ในการใช้บัตรรายการ
3. วิธีการค้นหาบัตรรายการ
4. รายการบนบัตรที่ผู้ใช้นิยมใช้
5. อุปสรรคที่พบในการใช้บัตรรายการ
6. สาเหตุที่ก่อให้เกิดความล้มเหลวในการคนบัตรรายการ
7. รูปแบบของบัตรรายการ
8. การศึกษาเพื่อนำคอมพิวเตอร์มาใช้ในงานบัตรรายการ

ผู้ใช้บัตรรายการ

ในปี ค.ศ. 1971 คณะจารย์และนักศึกษาจากโรงเรียนบรรณารักษศาสตร์
 หลายแห่งในสหราชอาณาจักรได้ร่วมกันสำรวจการใช้บัตรรายการให้แก่กลุ่มบัตรรายการ
 และครรชนของสมาคมห้องสมุดอังกฤษ (Library Association Cataloguing

and Indexing Group) การสำรวจนี้ศึกษาความเห็นของผู้ใช้และไม่ใช้บัตรรายการในหอสมุดหลายประเภทในเมืองต่าง ๆ รวม 39 แห่ง จึงกล่าวไควว่าเป็นการศึกษาในระดับชาติ (Maltby and Sweeney 1972: 189, อ้างถึงในประภาวดี สืบสนธิ 2526: 110) การวิจัยนี้ไควแบบสอบถามและการสัมภาษณ์เพื่อรวบรวมข้อมูล ไควรับแบบสอบถามคืน 3,252 ฉบับ ผลการวิจัยปรากฏว่าผู้ใช้หอสมุดมหาวิทยาลัยใช้บัตรรายการมากกว่าผู้ใช้หอสมุดประชาชน ผู้ใช้จะใช้บัตรรายการถ้าไควมีการ เรียนรู้ เกี่ยวกับวิธีใช้ คั้งที่หอสมุดประชาชนคอบว่าสาเหตุที่ไควไม่ใช้บัตรรายการ เพราะไควไม่เคย เรียนรู้ เกี่ยวกับบัตรรายการมากอน ส่วนผู้ใช้บัตรรายการคอบว่า เพราะไควเคย เรียนรู้ จากบรรณารักษ์ ครู และค้อมือ ส่วนสาเหตุอื่น ๆ ของการไควไม่ใช้บัตรรายการ ไควแก็ ผู้ใช้ไควไม่ทราบว้าบัตรรายการคืออะไร คิวค้อมีไควไควใหม่บรรณารักษ์ไควเท่านั้น บางคนคอบว่าไควไม่มีเวลาใช้บัตรรายการ และสาเหตุประการสำคัญ คือ ผู้ใช้รู้สึกว้าคนสามารถหาสิ่งทีค้องการไควไควไควไม่ค้องใช้บัตรรายการ และไควหาไควไม่พบก็จะขอความช่วยเหลือจากบรรณารักษ์ไคว.

มอนเตกิว (Montague 1967, quoted in Palmer 1972: 31)

ไควไควเพราะงานวิจัยการใช้บัตรรายการ 16 เรื่องทีจัดทำในสหรัฐอเมริกา ระหว่าง ค.ศ. 1949-1965 ในส่วนของผู้ใช้บัตรรายการ งานวิจัยเหล่านี้พบว่านักศึกษาคือเป็นผู้ใช้บัตรรายการกลุ่มใหญ่ทีสุค ส่วนอาจารย์เป็นกลุ่มผู้ใช้ทีมีจำนวนน้อยมาก

วัตถุประสงค์ในการใช้บัตรรายการ

แจคสัน (Jackson 1958: 7-14, quoted in Palmer 1972: 29-30)

ไควศึกษาการใช้บัตรรายการใน ค.ศ. 1957 ไควขอไควหอสมุดประเภทต่าง ๆ ไควแก็ หอสมุดคววิจัย หอสมุดมหาวิทยาลัย หอสมุดประชาชน หอสมุดเฉพาะ และหอสมุดโรงเรียน รวม 39 แห่งช่วยสัมภาษณ์ผู้ใช้ไควในช่วงเวลา 12 สัปดาห์ ซึ่งไควค้อมลทีสมบรวณสามารถนำว้าไควเพราะไควไคว 5,494 รายการ วัตถุประสงค์ในการศึกษาครั้งนี้เพื่อไควทราบความต้องการและขอเบคไควในการใช้บัตรรายการ ไควผู้ใช้จะไควรับการสัมภาษณ์เกี่ยวกับความต้องการในการใช้บัตร ข้อมลทีนำว้าไควคนควความสำเร็จในการคน และมีการสัง เกตผู้ใช้เกี่ยวกับวิธีคนโดยแยกเป็นการคนรายการ

ผู้ใช้ระบบดัชนีและการค้นโดยหัวเรื่อง ในกรณีที่การค้นไม่ประสบความสำเร็จ ผู้สัมภาษณ์จะศึกษาต่อรายการที่คนนั้นมียู่ในหอสมุดหรือไม่

ผลจากการศึกษาพบว่าในหอสมุดมหาวิทยาลัยผู้ใช้ดัชนีรายการโดยทราบชื่อผู้แต่งหรือชื่อเรื่องมีจำนวนเกือบเท่ากับผู้ใช้ดัชนีรายการโดยใช้หัวเรื่องและการค้นโดยหัวเรื่องประสบความสำเร็จมากกว่าการค้นโดยทราบชื่อผู้แต่งหรือชื่อเรื่อง นอกจากนี้ยังพบว่าผู้ใช้ข้อมูลทางบรรณานุกรมในบัตรรายการน้อยมาก การเรียงบัตรรายการแยกตามประเภท (divided catalog) อาจมีผลคือผู้ใช้ในสถาบันอุดมศึกษามากกว่าการเรียงบัตรแบบพจนานุกรม (dictionary catalog) และยังมีรายงานว่าผู้ใช้ของการความช่วยเหลือในเรื่องการเรียงบัตรรายการซึ่งเข้าใจยาก ผู้ใช้ของการรายการโยง "ดูที่" และ "ดูเพิ่มเติม" มากกว่าที่มีอยู่ งานวิจัยนี้ใคร่สรุปว่าโดยทั่วไปอัตราความสำเร็จในการใช้บัตรรายการจะขึ้นกับประสิทธิภาพของผู้ใช้และจำนวนของบัตรรายการ

งานวิจัยส่วนใหญ่ที่จัดทำในหอสมุดสถาบันการศึกษามักจะรายงานผลที่ได้จากการศึกษาตรงกันหรือใกล้เคียงกัน เพราะจุดประสงค์ ขอบเขต และวิธีการในการศึกษาใกล้เคียงกัน งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ในการใช้บัตรรายการของนักศึกษาซึ่งเป็นผู้ใช้ส่วนใหญ่ของหอสมุด นอกจากที่กล่าวมาแล้วยังมีอีกหลายเรื่อง เช่น ลี (Lee 1952, quoted in Palmer 1972: 26-27) ศึกษาการใช้บัตรรายการของนักศึกษาในหอสมุดวิทยาลัยสเปลแมน (Spelman College Library) ซึ่งเป็นหอสมุดสาขาและหอสมุดเทรเวอร์ อาร์เน็ตต์ แห่งมหาวิทยาลัยแอตแลนตา (Atlanta University Center Trevor Arnett Library) ซึ่งเป็นหอสมุดกลางของมหาวิทยาลัยแห่งนั้น มิลเลอร์ (Miller 1942, quoted in Palmer 1972: 21-22) ศึกษาการใช้บัตรรายการของนักศึกษาและอาจารย์ในหอสมุดมหาวิทยาลัยโคโลราโด เนบราสกา และวิสคอนซิน (University of Colorado, Nebraska and Wisconsin) และ ริคเคิล (Riddle 1952: 4, quoted in Palmer 1972: 27) ศึกษานักการใช้บัตรรายการของนักศึกษาในหอสมุดวิทยาลัยสตรีแห่งรัฐเท็กซัส (Texas State College for Women)

จากรายงานการศึกษาทั้ง 3 รายการได้ผลตรงกัน คือ ผู้ใช้ที่เป็นนักศึกษาส่วนใหญ่จะใช้บัตรรายการ เพื่อวัตถุประสงค์ในการทำงานที่ได้รับจากชั้นเรียน

ไลเปตส์ (Lipetz 1972: 135) ศึกษาการใช้บัตรรายการในห้องสมุดมหาวิทยาลัยเยล (Yale University Library) ใน ค.ศ. 1967-1969 พบว่าวัตถุประสงค์ของผู้ใช้ในการใช้บัตรรายการแบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. การค้นเอกสาร (document search) ผู้ใช้มีสิ่งพิมพ์ที่เจาะจงอยู่แล้วและมาใช้บัตรรายการ เพื่อหาคำแทนที่เก็บไว้ในห้องสมุด

2. การค้นจากชื่อผู้แต่งหรือชื่อเรื่อง (known-item search) ผู้ใช้ทราบชื่อผู้แต่งที่เป็นบุคคลหรือองค์กร และต้องการจะหางานของผู้แต่งคนนั้นว่ามีเรื่องใดบ้างในห้องสมุด

3. การค้นโดยหัวเรื่อง (subject search) ผู้ใช้คนเพื่อหาสิ่งพิมพ์ในเนื้อเรื่องที่เขาคงการ

4. การค้นทางบรรณานุกรม (bibliographic search) ผู้ใช้ต้องการข้อมูลทางบรรณานุกรมของสิ่งพิมพ์ที่ต้องการ เพื่อนำไปเขียนรายการอ้างอิงในสมุดรจน

ฮาฟเตอร์ (Hafter 1979: 262-263) ได้กล่าวโดยสรุปถึงการศึกษาการใช้บัตรรายการว่า การศึกษาที่ผ่านมาชี้ให้เห็นว่า เริ่มแรกผู้ใช้คนใช้บัตรรายการเพื่อเป็นเครื่องมือในการหาคำแทนของหนังสือบนชั้น ชั้นคือไปผู้ใช้ใช้เพื่อค้นหาขอมลเกี่ยวกับจำนวนหนังสือในหัวเรื่องที่ต้องการที่จะหาได้ในห้องสมุด และยังคงพบว่าเมื่อระดับการศึกษาของผู้ใช้สูงขึ้น การใช้บัตรรายการเพื่อเป็นเครื่องบอกตำแหน่งของหนังสือจะเพิ่มขึ้น เนื่องจากผู้ใช้ในระดับนี้ส่วนใหญ่จะค้นบัตรรายการจากชื่อผู้แต่งหรือชื่อเรื่องมากกว่าค้นโดยหัวเรื่อง สำหรับผู้ใช้ที่มีระดับการศึกษาลดลง บัตรรายการกลับมีความสำคัญในฐานะเป็นเครื่องมือในการศึกษาหรือเป็นแหล่งอ้างอิงเพิ่มขึ้น เพราะผู้ใช้ในระดับนี้ส่วนใหญ่จะค้นบัตรรายการโดยหัวเรื่องมากกว่าค้นจากชื่อผู้แต่งหรือชื่อเรื่อง

วิธีการค้นหายับัทรายการ

มอนเตกิว (Montague 1967, quoted in Palmer 1972: 30-31) ไคว้เคราะหงานวิจัยการยับัทรายการ 16 เรื่อง ที่จัดทำในสหรัฐอเมริกา ระหว่าง ค.ศ. 1967-1969 คึงกล่าวขางคน พบว่าการศึกษการยับัทรายการทั้งหมดนั้น มุงจะหาขอเท็จจริงของการยับัทรายการในเรื่อง เกี่ยวกัับผู้ยับัทรายการ วิธีการ ในการยับัทรายการ เหตุผลในการยับัทรายการ ปัญหาที่ประสบในการยับัทรายการ สาเหตุที่นำไปสู่ความสำเร็จและความล้มเหลว การวิจัยเหล่านี้พบว่าในเรื่องการคน บัทรายการ ถ้าเป็นการคนรายการที่ผู้ใช้ทราบแนชคัมก็จะมีผู้ยับัทรายการ รอลงมาคือ บัทรายการ ส่วนการคนโดยหวั เรื่องจะมีอัตราการคนโคล เคียงกัับการคนจากข้อมูลแ่ง หรือขอเรื่อง

จากการศึกษาของแจ๊คสัน ของ เปนาโไลซา และของจามอส (Jackson 1958; Penaloza 1949; Amos 1955, quoted in Palmer 1972: 24-29) พบตรงกันวักักศึกษาปริญญาตรีไซวิชคินโนโดยหวั เรื่องมากกว่าการคนโดยข้อมูลแ่ง และ ขอเรื่อง แจ๊คสัน และเปนาโไลซา ยังพบว่านักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาค้นบัทรายการ เพราะทราบข้อมูลแ่งหรือขอเรื่องมากกว่าคนโดยหวั เรื่อง และการศึกษาทั้งหมดพบ ตรงกันวักักอาจารย์ไซวิชคินโนโดยไซข้อมูลแ่งและขอเรื่องมากกว่า ซึ่งตรงกับผลการศึกษา ของ เมอร์ริทที่โคศึกษาถึงการยับัทรหวั เรื่องในหอสมุดมหาวิทยาลัยแคลิฟอร์ เนีย (University of California Library) + เมอร์ริท (Merritt 1951, quoted in Hafter 1979: 261-262) พบวักักศึกษาระดับปริญญาตรีคนบัทรายการ โดยหวั เรื่องมากกว่าคนจากข้อมูลแ่งและขอเรื่อง ส่วนนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาและ อาจารย์จะคนบัทรายการจากข้อมูลแ่งและขอเรื่องมากกว่าคนโดยหวั เรื่อง และยัง ตรงกับขอสรุปของฮาฟเตอร์ที่โคจากการวิเคราะห์วรรณกรรมเกี่ยวกับการศึกษาผู้ใช้ บัทรายการทั้งหมด 11 เรื่อง ที่พบว่าผู้ใช้ที่เป็นอาจารย์คนบัทรายการจากข้อมูลแ่ง และขอเรื่อง เป็นส่วนใหญ (Hafter 1979: 262)

สำหรับข้อมูลที่ผู้ใช้นำมา เป็นแนวทางในการคนบัทรายการโคมาจากแหล่ง ต่าง ๆ เช่น จากคำบอกเล่า รายชื่อเอกสารการอ่าน เซิงอรรด และบรรณานุกรม (Montague 1967, อ้างถึงในประภาวที สืบสนธิ์ 2526: 111)

จากการศึกษา เกือบทั้งหมดรายงานว่า ผู้ใช้ส่วนใหญ่ประสบความสำเร็จในการใช้
บัตรรายการ แต่แจ๊คสัน ได้ตั้งข้อสงสัย เกี่ยวกับบัตรรายการที่มีจำนวนมาก ผู้ใช้จะประสบ
ความล้มเหลวในการค้นโดยผู้ใช้ข้อมูล หรือชื่อเรื่องมากกว่าค้นโดยหัวเรื่อง ทั้งแจ๊คสัน
และ เปนาโลซา พบว่าการเรียงบัตรรายการแยกตามประเภทช่วยให้อ่านบัตรรายการ
ได้ดีกว่าการเรียงแบบพจนานุกรม (Jackson 1958; Penaloza 1949, quoted
in Palmer 1972: 31)

รายการบนบัตรที่ผู้ใช้นิยมใช้

จากการศึกษาการใช้บัตรรายการหลายเรื่องที่ผ่านมาพบว่า ข้อมูลใน
บัตรรายการที่มีผู้ใช้มากและใช้บ่อย ได้แก่ ชื่อผู้แต่ง ชื่อเรื่อง หัวเรื่อง เลขเรียกหนังสือ
และปีพิมพ์ สำหรับรายการที่มีใช้น้อย ได้แก่ สถานที่พิมพ์ สำนักพิมพ์ ครั้งที่พิมพ์
และสารบัญ ส่วนข้อมูลเกี่ยวกับขนาด รายการช็อค และรูปภาพ เป็นรายการที่มีผู้ใช้
น้อยมาก (Krikelas 1972: 201) ทั้งนี้ตรงกับผลที่ได้จากงานวิจัยของลี
ของมิลเลอร์ ของริคเคิล และของบราวน์ (Lee 1952; Miller 1942;
Riddle 1952; Brown 1949, quoted in Palmer 1972: 21-27) ที่พบตรง
กันว่ารายการในบัตรที่มีใช้น้อย คือ สถานที่พิมพ์ สำนักพิมพ์ ครั้งที่พิมพ์ ช็อค
ภาพประกอบ ขนาดของหนังสือ ปีเกิด-ปีตายของผู้แต่ง ข้อมูลแปล ชื่อบรรณาธิการ
ชื่อหนังสือช็อค ชื่อวาดภาพประกอบ และรายการหมายเหตุบรรณานุกรม (biblio-
graphic note) ส่วนรายการที่มีผู้ใช้มาก ริคเคิล (Riddle 1952, quoted in
Palmer 1972: 27) พบว่า ได้แก่ ชื่อผู้แต่ง ชื่อเรื่อง และรายการสารบัญ
(content note)

นอกจากนี้ งานวิจัยของมอลท์บีและสวีเนย์ (Maltby and Sweeney
1972: 195) ที่ได้ศึกษาถึงประเภทของบัตรรายการที่ผู้ใช้นิยมใช้ เป็นแนวทางในการ
ค้นทรัพยากรที่ต้องการ ตลอดจนศึกษารายละเอียดอื่น ๆ ที่ปรากฏบนบัตรรายการที่ผู้ใช้
ใช้ประโยชน์ ผลปรากฏว่าผู้ใช้นิยมค้นวลีที่ต้องการโดยผู้ใช้ข้อมูลมากที่สุด รายการ-
พิมพ์ลักษณะที่ผู้ใช้มากที่สุด คือ ปีพิมพ์ ในขณะที่รายการบรรณลักษณะเป็นรายการที่ผู้ใช้
ไม่เห็นคุณค่า อาจกล่าวได้ว่าผู้ใช้ประโยชน์จากรายละเอียดข้าง ๆ ที่ปรากฏบน

บัตร์รายการน้อยมาก ทั้งนี้เพราะผู้ใช้ใช้บัตร์รายการ เพื่อให้ทราบว่าห้องสมุดมีวัสดุ
ที่ต้องการหรือไม่ ถ้ามี วัสดุอันน้อยที่ใด ในขณะที่ถ้าผู้ใช้ต้องการรายละเอียดอื่น ๆ
เกี่ยวกับหนังสือ ผู้ใช้สามารถจะค้นไต่จากบรรณานุกรมที่มีในห้องสมุด

งานวิจัยอีกเรื่องหนึ่งที่สำรวจความต้องการของผู้ใช้เกี่ยวกับบรรณนิทัศน์
และรายละเอียดในบัตร์ อันใดแก่ รายการพิมพ์ลักษณ์และบรรณลักษณ์ เป็นการสำรวจ
ผู้ใช้ในห้องสมุดสถาบันการศึกษาและห้องสมุดประชาชนที่ตั้งอยู่ใน เขตเบลฟาสต์ และ
แมน เชส เคอร์ รวม 8 แห่ง ซึ่งเป็นการจัดทำร่วมกันระหว่างโรงเรียนบรรณารักษศาสตร์
แห่งเบลฟาสต์และแมน เชส เคอร์ โดยส่งแบบสอบถามแก่ผู้ใช้ห้องสมุดที่เลือก เป็นกลุ่ม
ตัวอย่าง เพื่อศึกษาถึงความต้องการของผู้ใช้บัตร์รายการในเรื่องการลงรายการ
พิมพ์ลักษณ์ บรรณลักษณ์ และบรรณนิทัศน์ ในบัตร์รายการ (Maltby and Duxbury
1972: 261)

จากการสำรวจ เพื่อกำหนดแนวทางในการลงรายการบัตร์ให้ตรงกับความต้องการ
ของผู้ใช้ มอลท์บีและคัทซ์ เบอริ (Maltby and Duxbury 1972: 262)
ได้รายงานผลที่ได้จากการสอบถามว่าผู้ใช้ในสถาบันการศึกษาคิดว่าบรรณนิทัศน์ เป็น
ประโยชน์มากกว่ารายการพิมพ์ลักษณ์และบรรณลักษณ์ ในขณะที่ผู้ใช้ในห้องสมุดประชาชน
ให้ความสำคัญกับรายการพิมพ์ลักษณ์และบรรณลักษณ์ เท่ากับบรรณนิทัศน์ จากข้อมูลที่ได้
พบวารายการครั้งที่พิมพ์และพิมพ์มีผู้ใช้มากและผู้ใช้คิดว่ามีประโยชน์มากกว่ารายการ
อื่น ๆ ส่วนบรรณนิทัศน์นั้น เป็นรายการที่พบในบัตร์รายการน้อยกว่ารายละเอียดอื่น ๆ
ของบัตร์ เพราะการจัดทำต้องเสียเวลาและเสียเนื้อที่ในบัตร์ รวมทั้งต้องอาศัยเทคนิค
และประสบการณ์ บรรณนิทัศน์บางแบบก็ไม่เพียงตรงในเรื่องความเห็นและอาจมีอคติ
ของจัดทำ แต่ก็มีผู้ใช้บางคนให้ความเห็นว่าบรรณนิทัศน์อาจทำให้การคนชาลง เพราะ
ผู้ใช้ต้องเสียเวลาอ่านรายละเอียดที่ลงไว้ในบัตร์ บางครั้งทำให้ตัดสินใจผิดพลาด
และเลือกหนังสือเล่มที่ไม่ตรงกับที่จะเป็นประโยชน์แก่เขา แต่ก็ยังมีผู้ใช้รายการนี้บ่อย
ในกรณีที่ข้อเรื่องของหนังสือเล่มนั้นคลุมเคลือไม่ชัดเจน คำขอจากผู้ใช้ห้องสมุดสถาบัน
การศึกษาถึงร้อยละ 80 ต้องการรายการหมายเหตุข้อความ (note) หรือบรรณนิทัศน์
ที่จัดทำขึ้น เพื่อแสดงขอบเขตหรือการเน้นหนักของเนื้อหาในหนังสือ ส่วนผู้ใช้ในห้องสมุด
ประชาชนต้องการบรรณนิทัศน์มากพอ ๆ กับรายการพิมพ์ลักษณ์และบรรณลักษณ์

มอลท์บีและดัคซ์เบอรี (Maltby and Duxbury 1972: 273) ได้ให้
ข้อเสนอแนะว่ารายการพิมพ์ลักษณะจะหาได้ง่ายในคู่มือต่าง ๆ เช่น British
National Bibliography (BNB) ทั้งนี้หนังสือที่พิมพ์ในประเทศก็ไม่จำเป็นต้อง
ใส่รายการพิมพ์ลักษณะไว้ในบัตร แต่รายการบรรณนิทัศน์เป็นสิ่งที่มีคุณค่าแก่ผู้อ่านและ
จะหาจากที่ใดไม่ได้นอกจากในบัตรรายการของห้องสมุดเอง จึงควรจะได้มีการ
พิจารณาถึงหลักเกณฑ์ในการจัดทำบรรณนิทัศน์ลงในบัตรรายการให้เหมาะสม

อุปสรรคที่พบในการใช้บัตรรายการ

เพอร์โรน (Perrine 1967: 116) ได้รายงานผลของการศึกษาการใช้
บัตรรายการในห้องสมุดมหาวิทยาลัย 11 แห่งในสหรัฐอเมริกา ซึ่งได้ศึกษาในด้าน
ที่เกี่ยวข้องกับบริการอ้างอิง โดยจัดทำแบบฟอร์มส่งใหม่บรรณารักษอ้างอิงของห้องสมุดทั้ง
11 แห่ง เป็นนุกรอดแบบฟอร์มโดยการบันทึกข้อมูลที่ได้จากการสังเกตการใช้บัตรรายการ
ของผู้ใช้ ปรากฏว่าอุปสรรคที่พบส่วนใหญ่ คือ อุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อ เรื่อง การจัดเรียงบัตร
การขาดรายการโยง การขาดรายการเพิ่มชื่อเรื่อง การขาดข้อมูลทางบรรณานุกรม
การขาดรายการวิเคราะห์ การขาดรายการเพิ่มชื่อบุคคล การขาดรายการเพิ่มชื่อชื่
ส่วนอุปสรรคต่าง ๆ ที่พบบาง คือ การลงรายการโดยขาดการพิจารณา ความไม่แน่นอน
ในการลงรายการ เลขหมู่ไม่ถูกต้อง บัตรหายไปจากตู้บัตร มีบัตรรายการอยู่ในตู้บัตรแต่
หนังสือถูกจำหน่ายจากห้องสมุดแล้ว ผู้ใช้เข้าใจความหมายของข้อมูลในบัตรรายการ—
ผิดพลาด เป็นต้น

เพอร์โรน (Perrine 1967: 118) ได้รวบรวมสาเหตุของอุปสรรค
ในการใช้บัตรรายการว่า สาเหตุที่อาจเป็นไปได้เกิดจากนโยบายในการจัดทำบัตรรายการ
ของห้องสมุดแต่ละแห่ง เช่น ห้องสมุดบางแห่งไม่จัดทำบัตรเพิ่มชื่อเรื่องให้กับหนังสือที่มี
ชื่อเรื่องเหมือนกับหัวข้อ ทำให้ผู้ใช้ขามการค้นจากชื่อเรื่องไปเป็นผลให้ผู้ใช้บางคน
ไม่พบหนังสือที่ต้องการ นอกจากนี้ยังมีสาเหตุที่เกิดจากความผิดพลาดของงาน เสมียน
ความคลาดในการทำบัตรรายการ ขอบกรอบในเรื่องกฎเกณฑ์การลงรายการในบัตร
เพอร์โรน ได้ตั้งข้อสังเกตว่าสาเหตุส่วนใหญ่เหล่านี้เกิดจากห้องสมุด และสาเหตุอื่น ๆ
ที่เป็นไปได้นอกจากที่กล่าวข้างต้นก็คือ การเปลี่ยนแปลงระบบทัศนียภาพของคิวอี้เป็น

ระบบรัฐสภาอเมริกัน การเรียงบัตรแยกตามประเภท ส่วนสาเหตุที่เกิดจากตัวผู้ใช้
ใดแก ผู้ใช้มีข้อมูลไม่เพียงพอหรือไม่ถูกต้อง ผู้ใช้ขาดความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้คำ
ของหัวเรื่องตามระบบรัฐสภาอเมริกัน (Library of Congress Subject
Headings) ผู้ใช้ไม่ทราบกฎการเรียงบัตรรายการ เป็นต้น

บราวน์ (Brown 1949, quoted in Palmer 1972: 23) ได้กล่าวถึง
อุปสรรคในการใช้บัตรรายการที่ไต่พบจากการศึกษาสรุปได้ว่า มีสาเหตุมาจากผู้ใช้มี
ข้อมูลไม่ถูกต้องหรือไม่สมบูรณ์ ผู้ใช้ไม่เข้าใจวิธีใช้บัตรรายการ เช่น กฎการเรียงบัตร
กฎการลงรายการ หรือลักษณะของรายการโยง และข้อผิดพลาดในตัวบัตรรายการ เอง
เช่น พิมพ์ผิด

เมื่อพิจารณาดูสิ่งที่ไต่จากการศึกษาของ เพอร์ โรนและบราวน์ พบว่าสาเหตุ
ของอุปสรรคในการใช้บัตรรายการใกล้เคียงกัน จึงอาจกล่าวได้ว่าบัตรรายการจะเป็น
ประโยชน์อย่างแท้จริงกับผู้ใช้ที่ได้รับการฝึกมาแล้ว เท่านั้น

สาเหตุที่ก่อให้เกิดความล้มเหลวในการใช้บัตรรายการ

ซีเมอร์ และสคอฟฟิลด์ (Seymour and Schofield 1973: 10) ได้ศึกษา
ถึงความล้มเหลวในการใช้บัตรรายการของผู้ใช้ของสมุดสถาบันการศึกษาในมหาวิทยาลัย
4 แห่ง ของสหราชอาณาจักร ได้แก่ ของสมุดมหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ (Cambridge
University Library) ของสมุดมหาวิทยาลัยเลสเตอร์ (Leicester
University Library) ของสมุดสถาบันการศึกษาแห่งมหาวิทยาลัยลอนดอน
(London University Institute of Education Library) และของสมุด-
สังคมศาสตร์แห่งมหาวิทยาลัยแบรดฟอร์ด (Bradford University Social
Sciences Library) โดยทำการสำรวจบัตรรายการ เฉพาะส่วนที่เป็นบัตรชื่อ
(author/name catalog) ไต่พบว่า เหตุที่ผู้ใช้ไม่ประสบความสำเร็จในการใช้
บัตรรายการ เนื่องมาจากใดรายการอ้างอิงที่ไม่ถูกต้องจากนสอ หนังสือที่ต้องการ อย
ในระหว่างดำเนินการจัดทำบัตรรายการ หรือกำลังสั่งซื้อ ผู้ใช้ทราบนามสกุลคนแต่ง ไม่
ถูกต้อง เป็นเหตุให้หาผิดที่และไม่พบหนังสือเล่มที่ต้องการ ผู้ใช้มีความสับสน เกี่ยวกับ
ชื่อเรื่อง และชื่อยุค ปัญหาอื่น ๆ ส่วนใหญ่คือ ผู้ใช้หาบัตรรายการผิดที่และผู้ที่ไม่ทราบ

ลักษณะที่ถูกต้องของ เรื่องที่ต้องการว่าเป็น เพียงบทความหนึ่งในวารสาร หรือ เป็นบทหนึ่ง
 ในหนังสือวิชาการ เฉพาะเรื่อง (monograph) จึงคน เรื่องที่ต้องการจากบัตรรายการ
 ไมพบ ไลเปตส์ (Lipetz 1972: 131) ใ้รายงานถึงสาเหตุของความล้มเหลว
 ในการค้นบัตรรายการ ซึ่งกล่าวโดยสรุปแล้วมีสาเหตุบางประการใกล้เคียงกับผลที่ เมอร์
 และสคอฟิลด์รายงานไว้ ไลเปตส์พบว่าความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการใช้
 บัตรรายการขึ้นกับ เหตุผลหลายประการที่สำคัญ ได้แก่ เอกสารที่ต้องการไม่มีอยู่ใน
 บัตรรายการ ปัญหาในส่วนของผู้ใช้และปัญหาที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลในบัตรรายการ

รูปแบบของบัตรรายการ

โรงเรียนบรรณารักษศาสตร์ของ ไบรตันโพลีเทคนิค (Brighton
 Polytechnic) ในนามของกลุ่มบัตรรายการ และกรรมสิทธิ์ของสมาคมห้องสมุดอังกฤษ
 ได้ทำการศึกษานำใช้ในห้องสมุดสถาบันการศึกษาและห้องสมุดประชาชนในสหราชอาณาจักร
 รวม 8 แห่ง เกี่ยวกับทัศนคติของผู้ใช้และความเห็นที่มีต่อบัญชีรายชื่อหนังสือ (catalog)
 ชนิดต่าง ๆ รวมทั้งคำแนะนำของห้องสมุดโดยทั่วไปและคำแนะนำในเรื่องบัตรรายการ
 โดยเฉพาะ ห้องสมุดทั้ง 8 แห่งที่เลือกมาศึกษานี้มีบัญชีรายชื่อหนังสือในรูปแบบบัตรรายการ
 (card catalog) 3 แห่ง บัญชีรายชื่อชนิดเป็นแฟ้ม (sheaf catalog) 1 แห่ง
 บัญชีรายชื่อที่เก็บในรูปฟิล์มขดส่วน (microfilm catalog) 2 แห่ง และบัญชีรายชื่อ
 เป็นเล่มที่จัดทำโดยคอมพิวเตอร์ (computer-produced book catalog) 2 แห่ง
 (Scott 1974: 31)

จากการศึกษาของสกอต (Scott 1974: 32) พบว่าบัญชีรายชื่อหนังสือ
 ในรูปบัตร (card form) เป็นที่นิยมที่สุด รองลงมา คือ บัญชีรายชื่อชนิดเป็นแฟ้ม
 บัญชีรายชื่อเป็นเล่มที่จัดทำโดยคอมพิวเตอร์ และบัญชีรายชื่อที่เก็บในรูปฟิล์มขดส่วน
 การสำรวจทัศนคติของผู้ใช้ที่มีต่อรูปแบบของบัญชีรายชื่อหนังสือ นั้น จากผลที่ไ้แสดง
 ว่าบัตรรายการแพร่หลายมากและผู้ใช้มีประสบการณ์กับการใช้บัตรรายการมาก แต่ก็มี
 ผู้ใช้บางส่วนระบุว่าพอใจบัญชีรายชื่อหนังสือในรูปแบบอื่นด้วย ซึ่งเป็นสิ่งที่ชี้ว่าผู้ใช้ที่
 พรอมจะรับความเปลี่ยนแปลงของรูปแบบบัญชีรายชื่อหนังสือ

ในส่วนที่เป็นคำแนะนำสำหรับห้องสมุดในงานวิจัยของสก๊อต (Scott 1974: 32) ผู้ใช้รายยังไม่ค่อยเข้าใจการจัดห้องสมุดและการจัดเรียงหนังสือซึ่งมักจะเกิดจากการที่ผู้ใช้ขาดความเข้าใจในระบบการจัดหมู่ นอกจากนี้ผู้ใช้ยังได้นำมาพิจารณาการให้ห้องสมุดจัดทำคู่มือในลักษณะที่เป็นแผนผังการจัดห้องสมุด ปลายแนะนำระบบการจัดหมู่ ปลายประกาศที่สะกดคำ เป็นต้น ส่วนคำวิจารณ์เกี่ยวกับบัตรรายการคือ ขอให้มีการแนะนำการใส่บัตรรายการให้มากขึ้น ต้องการให้เพิ่มบัตรโยงในบัตรหัวเรื่อง และมีบัตรแบ่งตอน (guide card) แต่ละหัวเรื่องควย

การศึกษาเพื่อนำคอมพิวเตอร์มาใช้ในการทำบัตรรายการ

จากการที่ห้องสมุดมีแนวโน้มที่จะนำคอมพิวเตอร์มาช่วยในด้านการทำบัตรรายการ ทำให้มีการศึกษาหลายเรื่อง เกี่ยวกับบัตรรายการ เพื่อปรับปรุงบัตรรายการที่เป็นอยู่ และนำผลไปประยุกต์ใช้ เพื่อการดำเนินงานบัตรรายการด้วยคอมพิวเตอร์ คอลัมเมอร์ (Palmer 1970: 2413) ได้ศึกษาความต้องการของผู้ใช้บัตรรายการห้องสมุดมหาวิทยาลัยมิชิแกน เมื่อ ค.ศ. 1967 โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์คือ ต้องการทราบว่าผู้ใช้จะได้รับความสะดวกในการเข้าถึงวัสดุห้องสมุดและรายละเอียดทางบรรณานุกรมหรือไม่ ถ้าจะมีการเลือกบันทึกเฉพาะส่วนสำคัญของรายการที่ปรากฏบนบัตร เพื่อจะเปลี่ยนไปใช้บัตรรายการที่ทำด้วยคอมพิวเตอร์ การศึกษานี้ได้ศึกษาจุดประสงค์ในการใช้บัตรรายการและความสำเร็จที่ผู้ใช้ได้รับรวมทั้งรายการต่าง ๆ บนบัตรที่ผู้ใช้ชอบ พร้อมทั้งเสนอบัตรรายการที่ทำด้วยคอมพิวเตอร์ซึ่งประกอบด้วย 5 รายการ คือ ชื่อผู้แต่ง ชื่อเรื่อง เลขเรียกหนังสือ หัวเรื่อง และปีพิมพ์ ว่าพอกับความต้องการหรือไม่ ขอมติใบบางที่ผู้ใช้ต้องการให้เพิ่มเติม เขาไปในบัตรรายการที่ประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์

ผลจากการศึกษาพบว่านักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาเป็นผู้ใช้บัตรรายการกลุ่มใหญ่ ผู้ใช้บัตรรายการส่วนใหญ่ประสบความสำเร็จในการใช้ วัตถุประสงค์ในการใช้บัตรรายการส่วนใหญ่ เพื่อทำงานที่ได้รับจากชั้นเรียน รองลงมาเพื่อทำงานวิจัยและใช้เพื่อเหตุผลส่วนตัว ร้อยละ 70 ของการใช้บัตรรายการ เป็นการค้นจากชื่อผู้แต่งหรือชื่อเรื่อง และน้อยกว่าร้อยละ 30 เป็นการค้นโดยหัวเรื่อง ผู้ใช้รายการชื่อผู้แต่ง ชื่อเรื่อง และเลขเรียกหนังสือมากกว่ารายการหัวเรื่องซึ่งใช้น้อยกว่าครึ่ง และใช้ปีพิมพ์ประมาณร้อยละ 36

ส่วนรายการอื่น ๆ ยกเว้นรายการสารบัญ (content note) ครั้งที่พิมพ์และจำนวนเล่ม มีการใช้น้อยมาก นอกจากนี้พาล์มเมอร์ยังได้พบว่า ภาระตึกการศึกษาของผู้ใช้สูงชัน จะคนบัตรจากชุดแม่แบบหรือชื่อเรื่องมากกว่าคนโดยหัวเรื่อง และต้องการใช้สิ่งพิมพ์ที่เป็นภาษาต่างประเทศและงานที่พิมพ์มานานแล้วมากขึ้น

จากการวิจัยครั้งนี้ พาล์มเมอร์พบว่าประสบความสำเร็จในการใช้บัตรรายการร้อยละ 84 กล่าวว่บัตรรายการที่ทำจากคอมพิวเตอร์ซึ่งมีรายการต่าง ๆ 5 รายการ คือ ชื่อแม่แบบ ชื่อเรื่อง เลขเรียกหนังสือ หัวเรื่อง และปีพิมพ์ เพียงพอแล้ว และมีผู้ใช้มากกว่าร้อยละ 90 ระบุว่าเขามีความพอใจถ้าจะเพิ่มรายการสารบัญเป็นรายการที่ 6 ดังนั้นการศึกษาครั้งนี้จึงพบว่าบัตรรายการที่ทำด้วยคอมพิวเตอร์ซึ่งได้ลดรายละเอียดต่าง ๆ ลงก็ยังคงทำให้ผู้ใช้ส่วนใหญ่ประสบความสำเร็จในการใช้บัตรรายการ แต่พาล์มเมอร์ก็ได้เสนอว่าควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในเรื่องนี้ก่อนที่จะมีการวางรูปแบบหรือพัฒนางานบัตรรายการโดยการใช้คอมพิวเตอร์ต่อไป

การศึกษาการใช้บัตรรายการ เพื่อนำผลที่ได้มาเป็นแนวทางประกอบการพิจารณาคอมพิวเตอร์มาใช้ในการทำบัตรรายการอีกเรื่องหนึ่ง ได้แก่ งานวิจัยของไลเปทซ์ (Lipetz 1972: 129) ได้ศึกษาการใช้บัตรรายการในห้องสมุดมหาวิทยาลัยเยล เพื่อเตรียมที่จะนำคอมพิวเตอร์มาใช้ในการทำบัตรรายการ และเพื่อปรับปรุงการดำเนินงานบัตรรายการด้วย การวิจัยครั้งนี้ใช้เวลาประมาณ 3 ปี การรวบรวมข้อมูลจากผู้ใช้บริการใช้การสัมภาษณ์เป็นหลักและใช้วิธีสังเกตการณ์ร่วมด้วย การวิจัยนี้ได้สอบถามวัตถุประสงค์ของผู้ใช้ จุดเริ่มต้นของการค้น ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ใช้ และสาเหตุของความล้มเหลวในการใช้บัตรรายการ

ไลเปทซ์ (Lipetz 1972: 135) ได้รายงานผลที่ได้จากการสังเกตความหนาแน่นของผู้ใช้บัตรรายการหน้าตู้บัตรว่า ในช่วงเวลาหนึ่งสัปดาห์จะมีผู้ใช้หนาแน่นมากในวันจันทร์ อังคาร และพุธ ส่วนวันอื่น ๆ มีใช้น้อยกว่าวันดังกล่าว ผลที่ได้นี้แสดงให้เห็นถึงความต้องการของผู้ใช้ใน เรื่องความสะดวกต่าง ๆ ในการใช้บัตรรายการซึ่งห้องสมุดจะต้องพิจารณาแก้ไขปรับปรุงต่อไป ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับประเภทของกลุ่มผู้ใช้บัตรรายการที่สัมพันธ์กับการใช้บัตรรายการ

กล่าวคือ พบว่านักศึกษามัธยมศึกษาใช้บัตรรายการมากที่สุด นักศึกษาปริญญาตรี เป็นกลุ่มที่ใช้บัตรรายการรองลงมา และนักศึกษาที่เข้าใหม่จะใช้บัตรรายการน้อย

นอกจากนี้ไลเปตซ์ (Lipetz 1972: 139) ยังพบว่าในการทำบัตรรายการ ควบคุมพัสดุ เคอร์เนลนั้น ข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญ คือ ชื่อผู้แต่ง ชื่อเรื่อง และหัวเรื่อง และแม้ว่าการทำบัตรรายการควบคุมพัสดุ เคอร์เนลจะเสียค่าใช้จ่ายสูงมากในการจัดเก็บข้อมูล แต่บรรณารักษ์ก็ไม่ควรละเลยข้อมูลพื้นฐานอื่น ๆ เสียทั้งหมด เช่น เลขเรียกหนังสือ ปับพิมพ์ เป็นต้น การเลือกเอกสารที่จะนำมาเก็บในคลังข้อมูลควรพิจารณาปับพิมพ์เป็นสิ่งสำคัญ ใ้พบวาทหัวเรื่องมีความสำคัญในการค้นหาเอกสาร และไลเปตซ์ยังได้เสนอแนะว่าควรมีการศึกษาต่อไปถึงค่าใช้จ่ายและผลที่จะได้จาก การเก็บรักษาข้อมูลและการค้นคืนข้อมูลควบคุมพัสดุ เคอร์เนล

การศึกษาการใช้บัตรรายการที่ผ่านมามีส่วนใหญ่มักมีความแตกต่างกันในขอบเขตวัตถุประสงค์ และวิธีการ สิ่งที่พบโดยทั่วไปก็คือ พบว่าผู้ใช้ของสมุดจำนวนมากไม่ได้ใช้บัตรรายการ นักศึกษาใช้บัตรรายการมากกว่าที่ไม่ใช่ นักศึกษา และขอบเขตของการใช้บัตรรายการก็ขึ้นกับระดับการศึกษา ความล้มเหลวในการใช้บัตรรายการมีความเกี่ยวข้องกับความสำเร็จของบัตรรายการ เป็นต้น (Morrison 1977: 23)

จากการปริทัศน์งานวิจัย เกี่ยวกับการใช้บัตรรายการที่กล่าวมาทั้งหมด รวมทั้งจากบทวิจารณ์ของไครเคิลัส (Krikelas 1972: 198-202) พอจะสรุปวัตถุประสงค์และผลของการศึกษานี้การใช้บัตรรายการได้ 5 ประการ ดังนี้

1. ผู้ใช้บัตรรายการ ผู้ใช้กลุ่มใหญ่ในห้องสมุดสถาบันการศึกษาที่ใช้บัตรรายการคือ นักศึกษา ส่วนผู้ใช้บัตรรายการกลุ่มใหญ่ที่สุดในห้องสมุดประชาชนมีทั้ง แม่บ้านและนักเรียน

2. การเข้าถึงบัตรรายการ สรุปได้ 2 ประเภท คือ การค้นจากชื่อผู้แต่งหรือชื่อเรื่อง และการค้นโดยหัวเรื่อง จากการวิจัยพบวาระดับการศึกษาของผู้ใช้สูงขึ้นเท่าใดการค้นจากชื่อผู้แต่งหรือชื่อเรื่องก็สูงขึ้นเท่านั้น

3. วัตถุประสงค์ในการใช้บัตรรายการ ถ้าเป็นนักศึกษาจะใช้บัตรรายการเพื่อทำงานที่ได้รับจากชั้นเรียน ส่วนจุดประสงค์อื่น ๆ คือ ใช้เพื่อหาข่าวสารนั้น เก็บไว้ที่ใด ต้องการตรวจสอบข้อมูลทางบรรณานุกรม หรือเพื่อสันนิษฐานการ นอกจากนี้ยังพบว่าผู้ใช้ส่วนใหญ่จะคน เอกสารภาษาอังกฤษและเลือกเฉพาะที่พิมพ์ใหม่ ๆ ถ้าเป็นการคน เอกสาร เกาหรือ เป็นภาษาอื่นโดยปกติจะเป็นนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาหรืออาจารย์

4. ข้อมูลจากบัตรรายการที่ผู้ใช้มีความประโยชน์ จากการศึกษาพบว่า ข้อมูลในบัตรรายการที่มีผู้ไขมากและบ่อย คือ ชื่อคน ชื่อเรื่อง หัวเรื่อง เลขเรียกหนังสือ และปีพิมพ์ ส่วนข้อมูลหรือรายการที่ผู้ใช้ไขน้อย คือ สถานที่พิมพ์ สำนักพิมพ์ครั้งที่พิมพ์ และสารบัญ ส่วนข้อมูลเกี่ยวกับขนาด รายการช้อชุด และภาพประกอบมีผู้ใช้ไขน้อยมาก

5. การปฏิบัติของผู้ใช้ในการใช้บัตรรายการ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นถึงอุปสรรคในการใช้บัตรรายการ ดังนี้

- (1) ผู้ใช้ไม่เข้าใจกฎเกณฑ์การเรียงบัตรรายการ
- (2) การให้หัวเรื่องที่กว้างเกินไปทำให้ผู้ใช้หาสิ่งพิมพ์ที่ตรงกับความต้องการไม่ได้
- (3) การขาดรายการโยง "คที่" และ "คผู้เพิ่มเติม"
- (4) การที่ห้องสมุดบางแห่งไม่จัดทำบัตรเพิ่มชื่อเรื่องสำหรับสิ่งพิมพ์ที่มีหัวเรื่องซ้ำกับชื่อเรื่อง ทำให้ผู้ใช้ไม่สะดวกที่จะคนสิ่งพิมพ์ที่ต้องการจากชื่อเรื่อง
- (5) ผู้ใช้มีข้อมูลทางบรรณานุกรมไม่ถูกต้อง
- (6) ในกรณีที่มีการแก้ไข เลขเรียกหนังสือ เช่น การเปลี่ยนจากระบบทศนิยมของคิวอิม่า เป็นระบบรัฐสภาอเมริกัน หรือมีความผิดพลาดในการปฏิบัติงานของห้องสมุด ทำให้เลขเรียกหนังสือบนบัตรรายการไม่ตรงกับตัวเลขหนังสือ ผู้ใช้จึงหาหนังสือที่ต้องการไม่พบ

นอกจากนี้ยังมีอุปสรรคที่อาจเกิดจากการปฏิบัติงานของห้องสมุดเอง เช่น ความผิดพลาดในการพิมพ์ การเรียงบัตรผิดที่ เป็นต้น

จากข้อสรุปดังกล่าว เกี่ยวกับการใช้บัตรรายการ ทำให้ผู้วิจัยหลายคน เช่น เพอร์โรน (Perrine 1968: 174, quoted in Krikelas 1972: 202) เสนอว่าห้องสมุดควรจัดให้มีการสอนการใช้บัตรรายการแก่ผู้ใช้ ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของมอลท์บีและสวีเนย์ (Maltby and Sweeney 1972: 197) ซึ่งจากการสัมภาษณ์ผู้ใช้บัตรรายการของห้องสมุดทุกประเภท พบว่าการใช้บัตรรายการในห้องสมุดสถาบันการศึกษามีมากกว่าในห้องสมุดประชาชน ความเห็นประการหนึ่งที่ผู้วิจัยได้เสนอคือ ผู้ใช้ห้องสมุดจะใช้บัตรรายการมากและบ่อยขึ้น ถ้าห้องสมุดทุกประเภทจะมีการแนะแนวทางในการใช้บัตรรายการแก่ผู้ใช้ โดยจัดให้มีการสอนการใช้บัตรรายการ และจัดทำคู่มือการใช้ห้องสมุด ซึ่งแนะนำวิธีใช้ห้องสมุดโดยทั่ว ๆ ไป และแนะนำวิธีใช้บัตรรายการควย งานวิจัยเกี่ยวกับการใช้บัตรรายการดังกล่าวข้างตน ได้แสดงไว้ในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การวิจัยการใช้ทรัพยากรในต่างประเทศ

ผู้วิจัย	เรื่องที่วิจัย	ปี	สถานที่ที่วิจัย	จำนวนผู้ให้ข้อมูล (คน)	วิธีการรวบรวมข้อมูล
คาร์อล เอ. ซีเมอร์ และ เจ. แอล. สคอฟฟิลด์ (Carol A. Seymour & J.L. Schofield)	การวัดความล้มเหลวในการใช้ทรัพยากร	1972	สหรัฐอเมริกา	1,270	แบบสอบถามและสัมภาษณ์
เจอร์ราดีน โอ. อามอส (Geraldine O. Amos)	ขอบเขตในการใช้ทรัพยากรของนักศึกษา มหาวิทยาลัยกิลลาร์ก	1955	มหาวิทยาลัยกิลลาร์ก	581	แบบสอบถามและสัมภาษณ์
ซิดนีย์ หลุยส์ แจ็กสัน (Sidney Louis Jackson)	ศึกษาการใช้ทรัพยากร	1957	สหรัฐ	5,494	สัมภาษณ์
เบน-เอมิ ลิปेटซ์ (Ben-Ami Lipetz)	การใช้ทรัพยากรในห้องสมุดมหาวิทยาลัยเฮล	1967-69)	มหาวิทยาลัยเฮล	2,134	สัมภาษณ์และสังเกตการณ์
เฟร์นันโด เปนาโลซา (Fernando Penalosa)	สำรวจลักษณะการใช้ทรัพยากรของนักศึกษา มหาวิทยาลัยเพนเวอร์	1949	มหาวิทยาลัยเพนเวอร์	200	สัมภาษณ์
มาร์กาเรท เซลแมน ริคเคิล (Margaret Selman Riddle)	การใช้ทรัพยากรในห้องสมุดวิทยาลัยสตรี	1952	วิทยาลัยสตรีแห่งรัฐเท็กซัส	1,652	สัมภาษณ์
ริชาร์ด ฟิลลิปส์ พาล์มเมอร์ (Richard Phillips Palmer)	ศึกษาความต้องการของผู้ใช้ทรัพยากรในห้องสมุด มหาวิทยาลัย	1967	มหาวิทยาลัยมิชิแกน	5,067	แบบสอบถาม
ริชาร์ด เอช. เพอร์รีน (Richard H. Perrine)	การศึกษาการใช้ทรัพยากร	1963	สหรัฐ	300	แบบสอบถาม
โรเบิร์ต เอ. มิลเลอร์ (Robert A. Miller)	การใช้ทรัพยากร	1937	มหาวิทยาลัยโคโลราโด, เนบราสกา และวิสคอนซิน	870	สัมภาษณ์
เลอ รอย ชาร์ลส เมอร์ริท (Le Roy Charles Merritt)	การใช้ทรัพยากรหัวเรื่องในห้องสมุดมหาวิทยาลัย แคลิฟอร์เนีย	1948-49	มหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย	บัตรปืม 25,010 บัตร	ตรวจสอบจากบัตรปืม
เอ. ดี. สก็อตต์ (A.D. Scott)	สำรวจทัศนคติของผู้ใช้ที่มีต่อรูปแบบของบัตรรายการ	1973	สหรัฐอเมริกา	800	แบบสอบถาม
เอ. มอลท์บี และ อาร์. สวีเนย์ (A. Maltby & R. Sweeney)	การสำรวจการใช้ทรัพยากรในสหรัฐอเมริกา	1971	สหรัฐอเมริกา	3,252	แบบสอบถามและสัมภาษณ์
เอ. มอลท์บี และ เอ. ดักซ์เบอร์รี่ (A. Maltby & A. Duxbury)	สำรวจความต้องการของผู้ใช้เกี่ยวกับบรรณนิทัศน์และ การลงรายการในบัตร	1971	ห้องสมุดในเมลเบิร์นและ แมนเชสเตอร์	1,150	แบบสอบถาม
เอมิลี คลูเอเตอร์ บราวน์ (Emily Klueter Brown)	การใช้ทรัพยากรในห้องสมุดมหาวิทยาลัย	1949	มหาวิทยาลัยวิสคอนซิน	213	สัมภาษณ์
เอลิซาเบธ โครรา ลี (Elizabeth Cora Lee)	การใช้ทรัพยากรของอาจารย์และนักศึกษาวิทยาลัย สเปลแมนในห้องสมุดสเปลแมนและห้องสมุดเพนเวอร์ อาร์เนทท์	1952	มหาวิทยาลัยแอคแลนตา	80	สัมภาษณ์

งานวิจัยในประเทศไทย

สำหรับในประเทศไทยปรากฏว่ามีการศึกษาการใช้บัตรรายการ เพียง 2 เรื่อง นอกจากนั้น เป็นการศึกษาการใช้ห้องสมุดโดยทั่วไปและมีส่วนที่เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการใช้บัตรรายการอยู่เล็กน้อย อาจกล่าวได้ว่างานวิจัยที่เป็นการศึกษาการใช้บัตรรายการ โดยตรงที่ทำขึ้นในประเทศไทย เป็นเรื่องแรก คือ "การใช้บัตรรายการของนิสิตนักศึกษาวิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร" โดย ชมภู โชติจิริยะ เมื่อ พ.ศ. 2515 และเรื่องต่อมา คือ "การใช้บัตรรายการของสำนักหอสมุดกลางมหาวิทยาลัยเชียงใหม่" โดย ศรีสุภา บุญชัย จัดทำในปี พ.ศ. 2527 งานวิจัยทั้งสอง เรื่องนี้มีความมุ่งหมายคล้ายคลึงกัน คือ เพื่อศึกษาวัตถุประสงค์ในการใช้บัตรรายการ การใช้ประโยชน์และการใช้รายการต่าง ๆ ในบัตรรายการ ทั้งยังต้องการศึกษาถึงปัญหาและความต้องการในการใช้บัตรรายการของผู้ใช้ด้วย สิ่งที่ต่างกันคือ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ใช้บัตรรายการ ชมภู โชติจิริยะ (2515: 7) ได้ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่เลือกมาจากผู้ใช้ที่เป็นนักศึกษาและนิสิตทั้งปริญญาตรีและปริญญาโทของวิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร ส่วนกลุ่มตัวอย่างของศรีสุภา บุญชัย (2527: 5) คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรีและอาจารย์ซึ่งเป็นผู้ใช้หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ งานวิจัยทั้งสอง เป็นการวิจัยแบบสำรวจและใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล

ผลจากการวิเคราะห์ของชมภู โชติจิริยะ (2515: 137-138) พบว่านิสิตนักศึกษาใช้บัตรรายการ เพื่อค้นหาหนังสือตำรา หนังสืออ่านประกอบ และหนังสือสำหรับเขียนรายงานที่ได้รับมอบหมายจากชั้นเรียน ขณะที่ ศรีสุภา บุญชัย (2527: 70) พบว่านักศึกษาใช้บัตรรายการ เพื่อค้นหาเอกสารสำหรับเขียนรายงานที่ได้รับมอบหมายจากชั้นเรียน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของชมภู โชติจิริยะ ดังกล่าวแล้ว ผลการวิจัยทั้งสองเรื่องนี้ใกล้เคียงกับผลการวิจัยของพาล์มเมอร์ (Palmer 1970: 2413) ที่ศึกษาถึงความต้องการในการใช้บัตรรายการของนักศึกษามหาวิทยาลัยมิชิแกน และพบว่านักศึกษาใช้บัตรรายการ เพื่อหาหนังสือหรือวัสดุสำหรับทำงานที่ได้รับมอบหมายจากชั้นเรียนมากที่สุด

สำหรับการใช้บัตรรายการของอาจารย์นั้น ศรีสุภา บุญชัย (2527: 70) พบว่าอาจารย์ใช้บัตรรายการ เพื่อค้นหา เอกสาร เพื่อการวิจัยซึ่งรวมถึงการค้นหา เอกสาร เพื่อเตรียมการสอนในวิชาต่าง ๆ รองลงมาใช้ เพื่อค้นหา เอกสารสำหรับมอบหมาย ให้นักศึกษาทำงาน

สำหรับการใช้รายการต่าง ๆ ในบัตรรายการ ชุมภ โขศิริวิริยะ (2515: 139-140) พบว่าผู้ใช้ส่วนมากใช้ เฉพาะรายการ เลข เรียกหนังสือ ชื่อผู้แต่ง ชื่อหนังสือ และหัวเรื่อง เพื่อเป็นเครื่องมือนำไปสู่หนังสือหรือวัสดุที่ต้องการ ซึ่งผลดังกล่าวนี้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของทางประเทศดังกล่าวข้างต้น ขณะที่ผลการวิจัยของ ศรีสุภา บุญชัย (2527: 70) แตกต่างไปเล็กน้อย กล่าวคือ รายการที่ผู้ใช้ใช้มากที่สุด เรียงตามลำดับดังนี้ คือ เลขเรียกหนังสือ หัวเรื่อง ชื่อผู้แต่ง แนวสัปดาห์ ชื่อเรื่อง ปีพิมพ์ ครั้งที่พิมพ์ และภาพประกอบ แผนที่ ตาราง

ในด้านปัญหาและความต้องการในการใช้บัตรรายการนั้น งานวิจัยทั้งสอง เรื่องให้ผลต่างกัน ชุมภ โขศิริวิริยะ (2515: 141) พบว่าผู้ใช้มีปัญหาเรื่องการหา หนังสือบนชั้น คือหาได้ยาก เนื่องจากบนชั้นมีหนังสือที่มี เลข เรียกหนังสือซ้ำกันหลายเล่ม แต่ไม่ใช่เล่มที่ต้องการ ผู้ใช้ทั้งสามกลุ่มมีความเห็นสอดคล้องกันว่า หอสมุดควรจัดทำ เครื่องหมายไว้ในบัตรรายการ ถ้าเป็นหนังสือที่ไม่ได้ขึ้นชั้นธรรมดา เช่น หนังสือจอง นอกจากนี้ผู้ใช้มีความเห็นสอดคล้องกันว่า หอสมุดควรให้ความรู้ในเรื่องวิธีค้นหาหัวเรื่อง และการให้หัวเรื่องที่มีในหอสมุดแก่ผู้ใช้ โดยสอนในวิชาบรรณารักษศาสตร์ 101: การ ใช้หอสมุด ที่จัดสอนในระดับปริญญาตรี และผู้ใช้ต้องการให้มีการจัดทำคู่มือการใช้ บัตรรายการ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ใช้อื่น ๆ ได้ใช้ให้เป็นประโยชน์ด้วย

สำหรับปัญหาความต้องการในการใช้บัตรรายการของผู้ใช้ที่หอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ศรีสุภา บุญชัย (2527: 70) พบว่าปัญหาที่ผู้ใช้ประสบในการ ใช้บัตรรายการมากที่สุด คือ มีบัตรรายการแต่ไม่มีหนังสือบนชั้น ส่วนความต้องการในการ ใช้บัตรรายการนั้นพบว่า ต้องการให้หอสมุดทำบัตรหัวเรื่องที่มีหัวเรื่องย่อย เพื่อ จะช่วยในหาหนังสือที่ต้องการได้สะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น

นอกจากงานวิจัยที่เป็นการศึกษารายการโฆษณารายการโดยตรงดังกล่าวข้างต้นนี้แล้ว งานวิจัยที่ศึกษาความสนใจในการอ่านและการใช้บริการของห้องสมุดที่ใดศึกษาถึงการโฆษณารายการแพร่กในบางส่วน เช่น ทศนา หาญพล ศึกษาการใช้บริการห้องสมุดของอาจารย์และนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง (2520) นลวิทย์ รongสวัสดิ์ ศึกษาความสนใจในการอ่านและการใช้ห้องสมุดคณะของนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (2520) ละอองกาญจน สุริชัยพานิชย์ ศึกษาบริการห้องสมุดมหาวิทยาลัยขอนแก่นที่ไ้แก่นักศึกษา (2520) จิฤติ บึงตระกุล สสำรวจความต้องการในการใช้ห้องสมุดของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะวิทยาศาสตร์ของมหาวิทยาลัยในประเทศไทย (2522) และ วณิกา จินคนานรัตน์ ศึกษาถึงปัญหาการใช้บริการห้องสมุดกลางของนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2523) ในส่วนที่เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการโฆษณารายการ งานวิจัยทั้ง 5 เรื่องนี้พบว่า ผู้ใช้ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาโฆษณารายการ เพื่อค้นหาหนังสือและวัสดุที่ต้องการ เป็นจำนวนสูงสุดตรงกัน 2 เรื่อง คือ ทศนา หาญพล (2520: 246-248) และ ละอองกาญจน สุริชัยพานิชย์ (2520: 105) วิธีหาหนังสือรองลงมาคือ ผู้ใช้จะใช้วิธีเดินตามชั้นหนังสือ ตามเจ้าหน้าที่ห้องสมุด ใ้รับคำแนะนำจากอาจารย์และเพื่อน ใช้ครรชนีวารสาร จากคำอธิบายการจัดหมวดหมู่ของห้องสมุด จากคู่มือการใช้ห้องสมุด จากรายชื่อหนังสือใหม่ของห้องสมุด เป็นต้น นอกจากนี้ ทศนา หาญพล (2520: 246-248) ยังพบว่าผู้ใช้ที่เป็นอาจารย์ใช้วิธีเลือกหนังสือโดยดูจากหัวเรื่องที่ต้องการ เป็นจำนวนสูงสุด รองลงมาคือ เลือกจากชื่อผู้แต่ง เช่นเดียวกับนักศึกษาซึ่ง เลือกหนังสือโดยดูจากหัวเรื่องที่ต้องการ เป็นจำนวนสูงสุด รองลงมา เลือกจากชื่อหนังสือ

ส่วนผลการศึกษาของ นลวิทย์ รongสวัสดิ์ (2520: 91-92) ต่างจากงานวิจัยสองเรื่องดังกล่าว นลวิทย์ พบว่านักศึกษาจำนวนมากคนหนังสือที่ต้องการโดยวิธีเดินตามชั้นหนังสือ รองลงมาคือคนจากรายการ และตามเจ้าหน้าที่ห้องสมุด ขณะที่ จิฤติ บึงตระกุล (2522: 135-142) พบว่านิสิตนักศึกษาส่วนใหญ่ใช้โฆษณารายการเป็นครั้งคราว และวิธีที่โฆษณารายการส่วนมากใช้โดยคนจากชื่อหนังสือ รองลงมาคือคนจากชื่อผู้แต่ง และหัวเรื่องตามลำดับ นอกจากนี้ยัง ใ้ถึงสาเหตุที่ทำให้ นิสิตนักศึกษาไม่ค่อยใช้โฆษณารายการว่านักศึกษาไม่เข้าใจข้อความหรือตัวเลขที่เป็นรายละเอียดต่าง ๆ

ในบัตรรายการ ใบบัตรรายการไม่เป็น ซึ่งสาเหตุ 2 ประการนี้ตรงกับปัญหาในการ ใบบัตรรายการของนักศึกษาแพทย์ปีที่ 1 ซึ่งเป็นผู้ใช้ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (รัตนา กระแสชัย 2525: 108-110) สาเหตุอื่น ๆ ที่ ทำให้หนังสือนักศึกษาไม่ค่อยใบบัตรรายการ คือ ไม่ทราบว่าใบบัตรรายการอะไรบาง ไม่เห็นความจำเป็นในการใช้ เพราะทราบว่าหนังสืออยู่ที่ใดแล้ว คนบัตรรายการแล้ว ไม่พบหนังสือที่ต้องการ ไม่ทราบว่าเรื่องที่ต้องการคนอยู่ในหัวเรื่องอะไร การคน บัตรรายการทำให้เสียเวลา เพราะบางครั้งไปค้นหาหนังสือที่ไวหนังสือแต่ไม่พบ เลมบนชั้น ก็ไม่ออกว่าใบบัตรรายการที่ห้องสมุดจัดทำเป็นใบบัตรรายการอะไร เสียเวลาเพราะ ของคนหลายต่อ

ส่วนวนิดา จินตนาวันรัตน์ (2523: 111-125) พบว่าบัตรรายการสามารถ อ่านวยประโยชน์ให้นักศึกษาได้มากในการค้นหาวัสดุของห้องสมุด แต่ทั้ง ๆ ที่ใบบัตรรายการ นักศึกษาก็สามารถค้นหาสิ่งที่ต้องการจากห้องสมุดได้เป็นบางครั้งถึง ร้อยละ 48 และหาได้เป็นส่วนมากเพียงร้อยละ 41.5 ทำให้เป็นที่สงสัยว่านักศึกษา ใบบัตรรายการได้ถูกต้องหรือไม่ เพราะโดยปกตินักศึกษาส่วนใหญ่ไม่เข้าใจการใช้ บัตรรายการชนิดต่าง ๆ มักเปิดใบบัตรรายการแบบสุ่มไป โดยเฉพาะบัตรหัว เรื่องกับ บัตรชื่อเรื่อง ซึ่งนักศึกษามีความเข้าใจสับสนกันอยู่ตลอดเวลา วนิดาจึงได้เสนอแนะ ในห้องสมุดหาวิธีสอนการใช้บัตรรายการหรือจัดทำคำอธิบายวิธีใบบัตรรายการคิดไว้ ในบริเวณใบบัตรรายการ เพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้ใช้ในการค้นหาข้อมูลจากบัตรรายการ ให้ได้ผลเต็มที่

จะเห็นได้ว่าการศึกษาการใช้บัตรรายการรวมทั้งการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับความ สนใจในการอ่านและการใช้ห้องสมุดโดยทั่วไปที่มีขึ้นในประเทศไทยนั้น ส่วนใหญ่ เป็น การวิจัยแบบสำรวจและมีวิธีการรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ผลที่ได้จากการ ศึกษาใกล้เคียงกันและสอดคล้องกับผลการวิจัยเกี่ยวกับการใช้บัตรรายการที่ทำในต่าง ประเทศ แต่งานวิจัยที่ทำในประเทศไทยเกี่ยวกับการใช้บัตรรายการนั้นยังอยู่ใน ขอบเขตจำกัดทั้งในรูปแบบและวิธีการวิจัย จะเห็นได้ว่างานวิจัยทั้งหมดจะเป็นการ ศึกษาอย่างกว้าง ๆ ไม่ได้เฉพาะเจาะจงไปด้านใดด้านหนึ่งถึง เช่นที่ทำในต่างประเทศ

งานวิจัยทั้ง 8 รายการดังกล่าวข้างต้นนี้ได้นำมาแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การวิจัยการใช้ห้องสมุดและนิตยสารในประเทศไทย

ผู้วิจัย	เรื่องที่วิจัย	ปี	ประชากรที่ใช้ในการวิจัย	จำนวนผู้ให้ ข้อมูล (คน)	วิธีการรวบรวม ข้อมูล
จิตติ ปิงตระกูล	การสำรวจความต้องการในการใช้บริการห้องสมุดของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะวิทยาศาสตร์ของมหาวิทยาลัยในประเทศไทย	2520	นิสิตคณะวิทยาศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นิสิตคณะวิทยาศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ นิสิตคณะวิทยาศาสตร์มหาวิทยาลัยมหิดล นิสิตคณะวิทยาศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากร นิสิตคณะวิทยาศาสตร์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	446	แบบสอบถาม
ธมภู โชติจริยะ	การใช้ทรัพยากรของนิสิต นักศึกษา วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร	2515	นิสิตนักศึกษามหาวิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร	775	แบบสอบถาม
ทัศนา หาญผล	การใช้บริการห้องสมุดของอาจารย์และนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง	2519	อาจารย์และนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง	851	แบบสอบถาม
ฉลิวัลย์ ร่องสวัสดิ์	การศึกษาความสนใจในการอ่านและการใช้ห้องสมุดคณะของนักศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ปีการศึกษา 2519	2519	นักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	445	แบบสอบถาม
รัตนา กระแสชัย	ความต้องการในการใช้บริการห้องสมุดของนักศึกษาคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	2525	นักศึกษาแพทย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	133	แบบสอบถาม
ละอองกาญจน์ สุริชัยพาณิชย์	บริการห้องสมุดมหาวิทยาลัยขอนแก่นที่ให้แก่ักศึกษา	2519	นักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น	627	แบบสอบถาม
วนิดา จินตนาบุรุษ	การศึกษาปัญหาในการใช้บริการห้องสมุดของนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	2522	นักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	200	แบบสอบถาม
ศรีสุภา บุญชัย	การใช้ทรัพยากรของสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	2527	อาจารย์และนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่	464	แบบสอบถาม